د اُمت مسلمه د تربیّت مبارکه سلسله (۱)

منهج الغرباء...

في مواجهة الجاهلية

دنا آشنا، نامشهورو غرباؤ کرنلاره

د جاهلیَت مقابله کښې

تألیف:

شیخ عبدالمجید عبدالماجد

(استاذ السیاسة الشرعیة و فقه الواقع)

اهتمام و ترتیب و مراجعه وترجمه:

مفتی خالد شاه جهانگیروی

تخصّص (فقه اسلامی، حدیث نبوی ﷺ)

ماستر (سیاسیات)

نوټ: د دی کتاب ټول حقوق غیر محفوظ دی او هر مسلمان ته اجازه ده چی بغیر د څه تغیر او اضافی نه یٔ شائع کړی

منهج الغرباء في مواجهة الجاهلية

د غرباؤ کړنلاره ...... د جاهلیت مقابله کښې

ان الحمد لله نحمده و نستعينه و نستغفره و نستهديه ـ و نعوذ بالله من شرور أنفسنا و من سيآت أعمالنا من يهده الله فلا مضل له ـ و من يضلله فلا هادي له ، و نشهد أن لا اله الا الله وحده لا شريك له ـ ونشهد أن محمدا عبده و رسولهﷺ اصطفاه الله نبيا و رسولا لتبليغ دعوته و نصرة دينه و اصطفى معه ثلة من غرباء أول الزمان ـ لمواجهة الباطل و حزبه فأبلوا بلاء حسنا ـ و كانﷺ قدوة لأصحابة الذين كانوا باتباعهم له قدوة لمن بعدهم ـ

أما بعد :ـ غرباء یعنی هغه څوک چی یواځی پاتی کیږی ـ ملګری ئی ډیر کم وی ـ دا هغه څوک دی ـ چی د دین په أصولو پابند أو د هغی مراعات کوی ـ بیا دا لړی د صحابه کرامؓ څخه شروع ده ـ چی هغوی ئی بنیاد

ايښىودونكي دي ـ كه څه هم په هره زمانه كښې داسې څوك وي ـ چې د هغوى په طريقه روان وي ـ لـه دې كبـلـه پيغمبر ﷺ فرمائي ـ په يو صحيح حديث كښې ـ

عليكم بسنتي و سنة الخلفاء الراشدين المهديين من بعدى عضو عليها بالنواجذ و اياكم و محدثات الأمور فان كل محدثة بدعة و كل بدعة ضلالة ـ

ترجمه ـ لازمه ده ـ په تاسو زما طريقه أو زما د هغه خلفاؤ طريقه ـ چې صالحين أو هدايت مند دي ـ زما د وفات څخه روسته ، په دې كلكې خولې ولګوئ ـ أو په دين كښې نوي كارونه مه پيدا كوئ ـ ځكه هر نوى كار بدعت أو هر بدعت ګمراهي ده ـ (رواه أبوداؤد (١٠ـ١١)رقم ٤٦٠٦ـ٤١)

دا هغه څوك وو ـ چې الله تعالى د هغې په واسطه جاهليت ختم أو هغه زمكه چې دوى ئې مالكان وو ـ د انصاف أو رڼا څخه ډكه كړه ـ پس له دې چې د ظلم أو زياتي سره ډكه شوې وه ـ نو دوى د الله د صفت أو ستاينې ورسول ـ أو بدله ئې وركړه ـ لكه فرمائي ـ

و السابقون الأولون من المهاجرين و الأنصار و الذين اتبعوهم

باحسان رضی الله عنهم و رضوا عنه و أعد لهم جنات تجری تحتها الأنهار خالدین فیها أبدا ذالك الفوز العظیم ـ (سوره التوبه ۱۰۰)

ترجمه ـ أو هغه مخکښی کیدونکی اسلام ته له مهاجرو أو أنصارو څخه أو هغه چی په نیکو کښی ئی د دوی تابعداری کړی ده ـ أو الله له دوی څخه خوښ أو دوی له الله تعالی څخه خوښ دی ـ أو تیاری کړی دی ـ الله تعالی دوی لپاره جنتونه چی بهیږی لاندی د بنګلو د هغی څخه نهرونه ـ دوی به پکښی همیشه وی ـ دا لویه کامیابی ده ـ

بیا دا شریعه أصول دی ـ چی دا دین به نه مضبوتیږی ـ مګر د الله په مؤمنو بندګانو به خامخه أزمائیښت کیږی ـ

له دی کبله پیغمبرﷺ به همیشه خپلو تابعدارو ته د دی لاری سختنی أو تکلیفونه بیانول ـ أو فرمائیل به ئی ـ چی دا دین به بیا غریب کیږی ـ أو کوم کسان چی پری عمل کوی ـ هغوی به هم ځانله أو یوا ځی پاتی کیږی ـ أو دا د پیغبرﷺ معجزه وه ـ چی روسته پیښیدونکی قضیه ورته د مخکښی څخه معلومه وه ـ فرمائی ـ

بدأ الاسلام غریبا و سیعود غریبا فطوبی للغرباء ـ (أخرجه ابن

ماجه حديث رقم ٤٣٤٠ و مسلم مثله ج ١ ـ ١٣٠)

ترجمه ـ اسلام غريب أو گوښه شروع شوى دى ـ أو بيرته به غريب أو ځانله پاتي كيږي ـ نو خوشحالي ده غريبانو لپاره ـ

په راتلونكښو څوكښو كښي مونږ پدي رنړا أچوؤ

١) ـ مشابهت په منځ د مخكښينو أو روستو غرباؤ كښي ـ أو د هغوى ايرادى أو پاک صادقه نفسونه ـ

٢) ـ أو همدغسي د دوى حريف جاهليت هم په يو طريقت دى ـ په مخكښي أو روسته زمانه كښي ـ

٣) ـ أو كوم مصائب أو تكليفونه أزمائيښتونه چي په غرباؤ راځي له دغه څخه درس أغستل ـ

٤) ـ مصيبت أو أزمائيښت د الله تعالى طريقه ده ـ په بندگانو كښي ـ هغه چي حق پرست دى ـ أو دغه أزمائيښت د دى دليل دى ـ چي په كومه لاره روان دى ـ دغه صحيح لاره ده ـ د باطل مقابلي لپاره ـ

٥) ـ زيري أو بدله كومه چي الله تعالى د ايمان والا او غرباؤ لپاره تياره كړي ده ـ

بیا به زمونږ طریقه داوی ۔ چې د رسول الله ﷺ د سنتو څخه استفاده ، أو د هغې تابعداری أو د هغې د وسنې حالت سره سمون ۔ نو مونږ دا مهمې نقطې لیکښو ۔ چې د رسول الله ﷺ د سنتو سره څنګه معامله وشې ۔ أو هغه أصل وګرځولې شي ۔

مشابهت په منځ د پخوانیو أو

أوسنو غرباؤ کښې أو د هغوی دارادې لوئې والې

ډیر کرت څوک وپوښتي ۔ چې دغه ډله چې په غرباؤ نو میالې ده ۔ په دغه جماعتونو کښې ۔ چې وس موجود دې ۔ کومه یو ده ۔ أو څه صفات لري ۔ چې د هغې په وجه له نورو څخه جدا أو ښکاره دي ۔

١) ۔ دا هغه څوک دي ۔ چې د پخوانیو حق پرستو پشان په خپله کړنلاره کښې یواځې دي ۔ په دین کلک ولاړ أو د سلفو تابعدار دي ۔

امام بغویؒ د دې آیت په تفسیر کښې وائی ۔ وممن خلقنا أمة یهدون بالحق و به یعدلون ۔ ترجمه ۔ أو زمونږ د مخلوق څخه یوه داسې ډله هم شته ۔ چې حق طرفته خلق هم رابلي

أو خپله هم پری برابر عمل کوی ـ

امام بغویؒ وائی ـ عطاء د ابن عباس څخه نقل کړی ـ چی له دی نه د پیغمبرﷺ أمت مراد دی ـ چی مهاجرین أو د هغی نیک تابعدار دی ـ أو قتاده وائی ـ پیغمبرﷺ دا آیت وؤلوسته ـ أو بیا ئی وو وئیل ـ دا ستاسو لپاره دی ـ أو مخکښی أمت ته هم داسی ورکړی شوی وو ـ ومن قوم موسی أمة یهدون بالحق و به یعدلون ـ

معاویهؓ فرمائی ـ ما د رسول اللهﷺ څخه أوریدلی دی ـ چی وئیل ئی ـ همیشه به وی زما أمت کښی داسی یوه ډله ـ چی د الله په دین به عمل کوی ـ دوی ته به ضررونه ورکوی ـ هغه څوک چی د دوی د کمزوری کولو کوښښ کوی ـ أو هغه څوک چی د دوی مخالفت کوی ـ تردی چی د الله أمر راشی ـ أو دوی به هم دغسی وی ـ (تفسیر بغوی ج ۳ـ ۳۰۸)

ابن حجر وائی ـ أحمد دارمی طبرانی د أبو جمعه څخه روایت کړی دی ـ فرمائی ـ چی أبوعبیده وؤ وئیل ـ یا رسول اللهﷺ زمونږ څخه څوک غوره شته ؟ مونږ ستا سره

ایمان راوړی دی ۔ أو جهاد مو درسره کړی دی ۔ پیغمبرﷺ وؤ وئیل ۔ یو قوم دی چې روسته به راځی ۔په ما به ایمان لری ۔ أو زه به ئې نه یم لیدلی ۔ أو دا صحیح حدیث دی ۔بیا هغه وائی چې پدیکښې دا سر دی ۔ چې أوله پیړۍ غوره ده ۔ ځکه هغوی کم وو ۔ أو کفار زیات وو ۔ هغوی ایمان راوړه ۔ أو د کافرانو په تکالیفو ئې صبر وکړو ۔ أو دین ئې ټینګ کړو ۔ نو همدغسې آخره پیړۍ چې کله دین باندې عمل شروع کړی ۔ أو په طاعت صبر وکړی ۔ په داسې وخت کښې چې ګناهونو لمن غوړولې وی ۔ نو دوی هم غوره دی ۔ کله ئې چې ئې عملونه د مخکښینو پشان پاک وی ۔ أو د دې دلیل هغه حدیث دی د مسلم :۔ د أبو هریره په روایت فرمائی چې ۔ اسلام په شروع کښې هم غریب أو ځانله وو ۔ مددګار ئې کم وو ۔ أو بیا به داسې وخت راشی چې غریب به شی ۔ نو خوشحالی ده ، دغریبانو لپاره کوم چې دغه وخت کښې په دین عمل کوی ۔ (فتح الباری ۔ ۱۰ ۔ ٤٤٠)

۲) ـ دا هغه ډله ده

ـ چې غالبه ، نه ختمیدونکښې أو جهاد کونکښې ده ـ

أو دا صفت ئې د عمران بن حصین په روایت کښې دے ـ چې د رسول الله ﷺ څخه نقل کوي ـ همیشه به وي ـ یوه ډله زما د أمت څخه چې جنګ به کوي ـ د حق دین په خاطر ـ دا به په خپل حریف غالبه وي ـ تردې چې آخر ئې د دجال سره جنګ وکړي ـ (مسند أحمد ـ ۳۹۳/٤٠)

لکه ابن کثیر هم په خپل تفسیر کښې د صحیحینو حدیث ذکر کړې فرمائې ـ همیشه به وي ـ یوه ډله چې غالبه به وي ـ په حق دین به ټینګه وي ـ أو نه به پرېږي ـ له هغه چا چې دوي کمزوري کوي ـ یا ئې خلاف کوي ـ تردې چې د الله أمر راشي دوي به همدغسې وي ـ (تفسیر ابن کثیر ـ ٤٤٠١)

همدغسې نووي وائې ـ چې د جابر په روایت ئې په دغه معنې حدیث ذکر کړې ـ أو په آخر کښې وائې ـ چې د دغه ډلې آخر کښې به عیسیٰ راکوز شي ـ د دغه ډلې أمیر به ورته ووائې ـ راشه مونږ ته مونځ وکړه ـ هغه به ورته وائې ـ نه ، بلکښې ستاسو بعضې په بعضو أمیران دي ـ دا الله

تـعـالـی دی أمت ته عزت ورکړیدی ـ (شـرح الـنووی علی مسلم (۱ ـ ۸۳)

لـه دی أحـادیثـو څـرګـنـدیږی ـ چی هغه ډله چی الله ورسره نصرت کوی ـ أو پیغمبر ﷺ ئی ستائینه کړی ده ـ

أ) ـ شـرط ئـی جـنـګ کول دی ـ د الله تعالی لاره کښې ـ چی دیـن غالب أو ښکاره شی ـ لکه د مخکښې الفاظو د حدیث نه معلوم شول ـ (شرح النووی علی مسلم (٦ ـ ٤٠٠))

ب ـ دا هـغـه ډلـه ده ـ چـی ختـمیـږی نـه ـ ځکه پیغمبر ﷺ وائی ـ (لاتزال) همیشه به وی ـ

ج ـ دا بـه پـه دیـن أو حـق عـمـل کـوی ـ أو د سـلفو صـالحینو تابعداری به کوی ـ د قرآن أو حدیث هدایت به خپلوی ـ

نـو معلومه شوه ـ چی غالبه ډله هغه ده ـ چی جنګ کـوی ـ أو قـرآن أو سـنت باندی عمل کوی ـ أو نه ختمیږی ـ أو بـلـه ډلـه دا دعـوه نـه شـی کـولـی ـ اګر که د خیر څه کارونه کوی ـ تر څو چی جهاد ونکړی ـ

<u>۳) ـ د دوی د مضبوطو عزمونو</u>

<u>أو رښتنی نفسـونو أو پوره کیدنکښو لوزونو بیان</u>

د جاهليت په مقابله كښي أو د هغي د غلطي څخه د ځان ژغورلو كښي د ايمان خاوندان أو غرباء چي دوي به خپل ټول ځواک د دين په مدد كښي خرچ كوي ـ أو د هغي څخه ضرر دفعه كوي ـ أو په دي به صبر كوي ـ أو ثواب به ئي ګنړي ـ أو د الله تعالى سره خپل لوظونه پوره كوي ـ

مفسرين د دي آيت ـ من المؤمنين رجال صدقوا ما عاهدوا الله عليه فمنهم من قضى نحبه و منهم من ينتظر و ما بدلوا تبديلا ـ لاندي ليكي ـ

چي د مؤمنانو څخه څه خلق دي ـ چي د الله تعالى سره ئي خپل لوظونه پوره كړل ـ په تكليفونو أو أزمائيښتونو ئي صبر وكړو ـ أو خاص كر د جنګ وخت كښي ـ نو چا خپل نذر أو منښته پوره كړه ـ شهيد شو د الله لار كښي ـ أو يا په ريښتيا أو وفا باندي مړ شو ـ أو بعضي بيا په انتظار دي ـ چي يا نصرت أو فتحه راشي ـ يا شهيدان شي ـ أو دوي نه خپل لوظونه بدل كړي أو نه ئي متغير أو مات كړي دي ـ لكه منافقانو چي بدل كړل ـ (التفسير الميسر ٧ـ٣٣٣)

أو دوی پـو هيـږی ـ چـی دوی د خـلـقـو پـه منځ كښې يـوائحی أو غرباء دی په خپـل دين باندی ـ د دی سره هم د الله په أمـر دوی غـالبـه دی ـ أو مـخالفين ئې څو مره كه ډير هم دی ـ دوی تـه ضـرر نه شي رسولائی ـ أو پيغمبرﷺ ورته (غرباء) أو (طـائـفـه) يـعنی ډله وئيلی دی ـ يعنی كم دی ـ خو دوی د الله تـعالی كتاب سره دی ـ هغه چی ئې چرته أړوی دوی هم هغه طـرفـتــه أوړی ـ نـو دوی مـنــاسـب دی ـ چـی اللـه ورسره مدد وكړی ـ ځكه ايمان كښې صادق أو په دين ئې مضبوط دی ـ

ابـن قيم په زاد المعاد كښې وائی ـ د الله تعالی وينه ده

ـ يا أيها الذين آمنو اتقو الله و كونو مع الصادقين ـ

ترجمه ـ مـؤمـنانو د الله څخه وډاريږی ـ أو رښتنو سره مـلـګـری شی ـ فرمائی ـ الله تعالی خپـل بندګان دوه قسمو ته ويشـلی دی ـ نيـک بختـه أو بد بختـه ـ نو نيـک بختـه د رښتيا أو رښتـنـوالـی خــانـدان دی ـ أو بـدبختـه د دروغو أو د دروغو نسبـت كـولـو خـانـدان دی ـ نو دا يو عام أو محدود تقسيم دی ـ نيـک بـختـی د رښتيا أو رښتنوالی سره ګرځی ـ أو بدبختی د دروغـو أو د دروغـو نسبـت كـؤنـكـو سره ګرځی ـ الله تعالی

وائي چي قيامت كښي صرف رښتيا فائده وركوي ـ أو بيا د منافقانو علامه ئي ـ چي دوی پری وپيژندلی شي ـ د دروغو په وينا أو كارونو كښي ـ نو دوی چي هر خباثت كوی ـ جرړه ئي دروغ دی ـ په وينا أو كار كښي ـ نو رښتيا د ايمان ډاګی لاربښود سورلی چلونكښي ګنړه أو جامه ده ـ بلكه دا ئي مغز أو روح دی ـ أو همدغسی دروغ ډاګی أو لابښود د كفر نفاق دی ـ أو د دی سورلی قائد ګنړه لباس أو مغز دی ـ نو د دروغو د ايمان سره داسی ضد دی ـ لكه د شرك چي د توحيد سره دی ـ نه جمع كيږی ـ دروغ أو ايمان مګر يو به خامخا بل تختوی ـ أو شړی ـ أو ځائي به ئي نيسي ـ (زاد المعاد ـ ۳ ـ ۵۱۱)

بيا د دوی ايمان په خپل رب د طوغيتو د حسد أو دښمني څخه قوی أو د غره څخه مضبوط دی ـ ځكه دوی قرآن كښي لولي ـ و لينصرن الله من ينصره ان الله لقوی عزيز ـ الذين ان مكناهم فی الأرض أقاموا الصلاة و آتو الزكاة و أمرو بالمعروف و نهو عن المنكر و لله عاقبة الأمور ـ

ترجمه ـ أو الله به مدد كوی ـ د هغه چا چي د دين مدد كوی ـ الله زورور أو غالب دی ـ هغه كسان چي كه مونږ په

زمکه کښې ځائې (اقتدار) ورکړو ـ مونځونه به کوی ـ أو زکات به ورکوی ـ نیکو ته به خلق بلی ـ أو له بدو څخه به خلق منع کوی ـ أو الله لره انجام د ټولو کارونو دی ـ

دوی پوهیږی ـ چې ورځې أوړی را أوړی ـ أو د جاهلیت شپه أوګده نشی پاتې کیدائې ـ لکه الله فرمائې ـ و تلك الأيام نداولها بين الناس ـ

أو دوی د پلرونو عزت هغه چې دنیائې د انصاف أو رڼړا څخه ډکه کړی وه ـ خامخا بیرته راګرځونکښې دی ـ څکه پیغمبرﷺ زیری راکړی دی ـ خو د الله تعالی چې په خپلو کارونو کښې کومه طریقه ده ـ هغه تر هغې واقع کیدونکښې ده ـ تر څو چې الله تعالی غواړی چې وی دی ـ دغه خبره د هغوی په زړونو کښې وی ـ بلکه تری ډک وی ـ شاعر وائې ـ

ملكنا أقاليم البلاد فأذعنت ـ لنا رغبة أو رهبة عظماؤها

فلما انتهت أيامنا علقت بنا ـ شدائد أيام قليل رضاؤها

و صرنا نلاقي النائبات بأوجه ـ رقاق الحواشي كاد يقطر ماؤها

اذا ما هممنا أن نبوح بما جنت — علینا اللیالی لم یدعنا

حیاؤها

ترجمه ـ وائی چې مونږ ډیرو ملکونو پلا زمکی نیولی دی ـ أو د هغی مشران مو د ځان تابع کړی ـ یا په خوشحالی أو یا په ویره بیا کله چې زمونږ ورځی پکښې ختمی شوی ـ مونږ د شپو سختیو راګیر کړو ـ پداسی حالاتو چې مونږ ډیر کم خوښول ـ بیا مونږ د مصیبتونو سره په مختلفو طریقو مخامخ کیدو ـ تردی چې أوبه ئې ختمییدو ته نزدی شوی ـ مونږ چې کله هم قصد وکړو ـ چې چغی وهو په هغه سزا چې راکړ شوی ده ـ نو د شپو سره حیا کول مو چغو ته نه پریږدی ـ

<u>د تولو زمانو جاهلیتونه</u>

<u>د حق پرستو مقابله کښې یو د بل سره تړاؤ لری</u>

جاهلیت که هره زمانه کښې وی ـ خو هم هغه جاهلیت دی ـ نوعه ئې نه بدلیږی ـ

شوکانی وائی ـ ابن جریر ابن منذر ابن أبی حاتم ابن

مردویه وائې ـ د ابن عباس څخه عمر بن الخطاب پوختنه وکړه ـ چې الله تعالی د پیغمبر بیبیانو ته وائې ـ و لا تبرجن تبرج الجاهلية الأولى ـ آیا جاهلیت یو ندی ؟ نو ابن عباس وه وئیل ما چرته أولی ندی أوریدلی مګر د هغې أخر هم وی ـ
(فتح القدير ـ ٦ ـ ٤٠)

أو هر چې د دې زمانې جاهلیت دی ـ نو بهتر هغه څوک دی ـ چې د هغې څخه پرده وچته کړی ـ أو د هغې ګمراهي أو تزخرف ئې ښکاره کړی ـ شیخ سید قطب شهیدؒ الله تعالی دې په شهداؤ کښې قبول کړی ـ

هغه د جاهلیت معاصر باره کښې وائې ـ هر چې أول جاهلیت دی ـ د هغې صحیح بیان جعفر بن أبی طالبؓ کړی ـ کله ئې چې د نجاشي سره خبرې کولې ـ هغه وخت چې د قریشو دوه أستاذی راغلی وو ـ د امام أحمد روایت کړی حدیث کښې ـ هغه وائې ـ أے بادشاه مونږ جاهل قوم وو ـ د بتانو عبادت مو کوؤ ـ مرداره مو خوړه بدکاری مو کولې ـ د خپلوی رګونه مو شلول ـ د ګاونډی سره مو بده معامله کوله ـ أو قوی أو زورور کمزوری خوړه ـ

أو هغـه آثار چې مونږ ته د أول جاهليت بيان کوی ـ د عـائشةؓ حـديـث دی ـ کـوم چـې بـخاری روايت کړی ـ هغه د جاهـليـت د نکاح بيانوی ـ فرمائی ـ جاهليت کښې نکاح په څلـور قسـمه وه ـ بيا وائی ..... کله چې پيغمبرﷺ رامبعوث شـو ـ ټول نکاحونه ئی ختم کړه ـ مگر دا يوه نکاح چې خلق ئی أوس کوی ـ

بيـا شيـخ زيـاتوی فرمائی ـ جاهليت جاهليت دی ـ أو هـر جاهليت لپاره خپل رزالت أو خباثت وی ـ که په هره زمانه کښـې واقـع کيـږی ـ أو هر ځائی کښې واقع کيږی ـ خو کله چې هم د خلقو زړونه د صحيح أو راسخې عقيدې څخه خالی شـی ـ بيـا ئـی جاهليت په فکر حاکم شی ـ أو چې کله ئی هم زنـدگـی د شـريـعـت غذاء څخه خالی شی ـ نو جاهليت ئی په زنـدگی کښـې حـاکم شی ـ نو جاهليت په دغه وخت کښې په يو نوی صورت أو شکل کښې ځائی نيسی ـ

بيا دا وسنی جاهليت چې د شريت سره ملاست أو غيږ کښـې نيولی دی ـ دا د هغه جاهليت سره چې د عربو په زمانه کښې وو ـ هيڅ توپير نه لری ـ

هم دغه شان ټول جاهليتونه چې د زمکې په کوم ګټ کښې ئې ځائې نيولې ـ تر څو ترې اسلام دغه زمکه خلاصه کړي أو پاکه ئې کړي ـ

د نړۍ انسانان نن په ډير فاحش چاپيريال کښې ساه أخلي ـ که مونږ لږ نظر وکړو ـ د دې زمانې صحافت ، فلمونو ، ميلو د حسن مقابلو د نڅا مجلسونو ، شرابخانو خبرونو د ښځو بربندېو ګرځيدو ، أدبي أو فني مقالو أو په تيره بيا د تبليغاتو سامانونو ته ـ أو په څنګ کښې ورسره سودي نظام أو د مالونو د ګټلو غلطو أو پريوتو طريقو أو دې لپاره مختلفې طريقې أو لارې جوړول ـ أو غلو کول ـ أو بيا ديته د قانون جامه أغوستل ـ أو بد أخلاق خپلول ـ دا ټول هغه څه دي ـ چې نن هر کس هر کور هر نظام أو هره انساني اجتماع ئې تهديدوي ـ کله چې ديته نظر وکړو ـ بايد وه وايو ـ أو حکم وکړو ـ چې نړۍ ډير بد سرنوشت ته نژدې شوې ده ـ کوم چې د دې جاهليت لاندې پټ دی ـ (في ظلال القرآن ۱ ـ ۱۰ ۵)

جاهليت د قرآن په رڼا کښې

قرآن کریم فرمائی ـ چې جاهلیت په څلورو أصولو أو بنیادونو بنا دی ـ أو هغه دا دی ـ

حکم الجاهلية ـ ظن الجاهلية ـ تبرج الجاهلية ـ حمية الجاهلية

ـ

حکم الجاهلية ـ دا په وضعي قوانینو کښې ښکاری ـ کوم چې په ظلم په خلقو ایښودلی شوی ـ د حکامو لطرفه ـ دا هغه قوانین دی ـ چې د اسلام د أحکامو أصولو فروعو خلاف دی ـ أو شیخ أحمد شاکر په ډیر ښه شکل کښې بیان کړی وائی ـ مسلمانان دی د نړۍ په ټولو اسلامی أو هغه هیوادونه چې ځان اسلام ته منسوبوی ـ ګوری چې ستاسو دښمنانو په تاسو د استعمار أو بشر دوستی په نامه څه وکړه ـ په مسلمانانو ئی دګمراهی قوانین کښودل ـ چې أخلاق آداب أو أدیان د تباهی سره مخ کوی ـ دا د غرب شرکی قوانین چې نه په کوم شریعه أو نه په دین بناء دی ـ بلکه دا بناء دی ـ په داسی قواعدو چې یو کافر مشرک سړی ایښی دی ـ د عیسئ چې د وخت پیغمبر وه ـ د طاعت څخه ئی انکار وکړه ـ أو په خپل شرک بت پرستۍ اصرار وکړه ـ تر څو

ئې چې نړۍ ته ئې دغه فسق فجور أو شرم راوړۀ ..... بيا فرمائي دغـه قوانين چې په مسلمانونوايښودلي شوي دي ـ د اسلام د دښـمنانو له طرفه دا په حقيقت کښې د بل دين دي ـ أو دا ئې د مسـلمانانو دين کړه ـ د صحيح أو پاک دين په بدل کښې ـ أو د هـغـې ديـن طاعت پرې لازم أو د هغې محبت ئې ورته په زړه کښې وه کـره ـ أو د هـغې لپاره عصبيه أو د هغې پاکوالي أو تـقـدس ئـې هـم پـرې ومـنۀ ـ تردې چې په ډير ژبو أو قلمونو د هـغې تقديس أو په هغه قانون فيصلې شروع کړې ـ لکه يو د هغې د محکمې قوانينو ته درناوي أو د محکمې عزت کول ـ أو هـم دغـسې نـور چـې دغسې درناوي شرعي قوانينو ته أو د فـقهـاء آراؤ تـه نـه کـوي ـ بلکه شريعه اسلامي پسته أو جامد قـانـون بـلـي ـ لـکـه داسـې خبـرې تـاسو پـه مجلو ،أخبارو أو عـصـري کتـابونو کښې ډيرې وينې ـکوم چې دغه بت پرست أو د هـغوي اتباع ليکي ـ بيا دغه قوانين چې انسانانو وضعه کـړي دي ـ د دي لـو ستـو تـه فـقـه أو فـقـيه تشريع أو مشرع أو داسـې نـورې کلمې استعمالوي ـ کومې چې علماء د اسلام د شـريـعـت لپـاره استـعـمـالـوي ـ أو بيا يو بل قدم أخلي ـ دغه

قوانین د شرعی قوانینو سره برابره وی ..... بیا شیخ فرمائی ـ تردی چی دغه نوی دین أساسی قاعدی شوی ـ کومو ته چی مسلمانان خپلی فیصلی وړی ـ أو فیصلی پری کوی ـ د اسلام په مختلفو دولتونو کښې ـ که دغه بیا د شریعه سره موافق وی ـ که مخالف دا ټول باطل أو له دین څخه وتل دی ـ ځکه کومی چی د شریعت سره موافق دی ـ دا خوبی له قصده موافق دی ـ نه د اتباع له کبله أو نه د دی لپاره چی الله أو رسولﷺ دین حاکموی ـ نو موافق أو مخالف ټول د ګمراهی په کړی کښې بند دی ـ کوم چی ئی جهنم ته کش کوی ـ مسلمان ته ندی جائز چی دغه ته تابع أو یا پری رضا شی ـ (عمده التفسیر ـ ۳ـ ۲۱۴ـ ۲۱۵)

ظن الجاهلیه

أبو حیان فرمائی ـ خپل تفسیر کښې د دی قول په باره کښې ـ یظنون بالله ظن الجاهلیه ـ د ظن الجاهلیه معنی دا ده ـ د جاهلیت هغه مده أو زمانه چی د اسلام څخه مخکښې وه ـ لکه د (حمیه الجاهلیه) أو (تبرج الجاهلیه) باره

کښې ئې چې وئیلې دی . أو لکه شعر الجاهلیه . مقاتل وائي . گمان ئې کوه چې کار ئې ختمیدونکښې دی . زجاج وائي . مده ئې ختمه ده . ابن عباس وائي . گمان ئې کوی . چې پیغمبر وفات شوی دی .

بل قول دا دی . چې ظن الجاهلیه دیته وائي . چې سړی عقیده ولری . د بطلان د نبواتو أو شرایعو . بل قول دی . چې د الله د نصرت څخه نا أمیده کیدل . أو د نصرت وعده کښې شک کول . بل قول دا چې داسې گمان کول . چې کفار په حقه دی . ځکه غالب شول . یا معنی دا چې په تقدیر ایمان نه لرل . زمحشري وائي . د دی داسې مثال دی . لکه . حاتم الجود و رجل صدق . معنی هغه گمان چې په جاهلیت پوری خاص دی . أو یا د جاهلیت د خلقو گمان . یعنی داسې گمان نه کوی . مگر مشرکان . چې الله نه پیژنی . (تفسیر البحر المحیط لابن حیان ۳ـ ۳۲۷)

ابن قیم زاد المعاد کښې د ظن الجاهلیه معنی کوی . فرمائي . الله تعالی صحابه په خپل رحمت کښې راگیر کړه . أو غم ئې تری سپک کړه . أو د خوب په واسطه ئې تری لری

کړه ـ کوم چي الله د أمن أو رحمت لپاره راولیږه ـ أو خوب د جنګ وخت کښي د نصرت أو أمن علامه ده ـ لکه د بدر په ورځ ئي نازل کړی وه ـ أو الله وه وئیل ـ چي کومو کسانو ته دغه خوب ورنه راغی ـ دا هغه څوک وه ـ چي داسي ګمان ئي کوه ـ چي د الله سره نه مناسب أو هغه دا چي الله د خپل رسول نه کوی ـ أو دغه دین ختمیدونکښي دی ـ أو خپل رسول ئي پریښوده چي خلق ئي مړ کړی ـ أو یا دا چي دغه څه چي واقع شول ـ د دی فیصله الله نه وه کړی ـ أو نه ئي پکښي حکمت وو ـ نو د تقدیر أو حکمت سره انکار وو ـ أو لدی چي الله د رسول دین نه پوره کوی ـ أو نه ئي غالبه کوی په نورو أدیانو ـ أو دا هغه بد ګمان وو ـ چي منافقانو أو مشرکانو کوؤ ـ الله تعالی په سوره فتحه کښي فرمائی ـ و یعذب المنافقین و المنافقات و المشرکین و المشرکات الظانین بالله ظن السوء علیهم دائرة السوء و غضب الله علیهم و لعنهم و أعد لهم جهنم و ساءت مصیرا ـ (سوره الفتح ـ ٦)

أو دا بد ګمان أو د جاهلیت ګمان وو ـ چي د جهل خاندانو ته منسوب دی ـ أو صحیح ګمان څکه نه وو ـ چي

داسې ګمان د الله تعالی د اسماء حسنی أو صفات عالیا أو پاک ذات سره چې د هر عیب أو بدی څخه پاک دی ـ نه وه مناسب ـ أو خلاف وو ـ د هغه څه چې د الله تعالی د حکمت صفت یووالی په ربوبیت أو ألوهیت سره مناسب دی ـ أو د هغه چې مناسب وی ـ د الله د رښتنی وعدی ـ کموه چې خلاف نه کوی ـ أو هغه وعده چې د پیغمبرانو سره ئې کړیده ـ چې زه به ستاسو نصرت کوم ـ کمزوری ته به مو نه پریږدم ـ أو نه ستاسو لښکر أو هم دوی به غالبه وی ـ

نو هر څوک چې ګمان کوی ـ چې الله د پیغمبرانو نصرت نه کوی ـ أو دین ئې نه پوره کوی ـ أو هغه أو د هغه لښکر نه مضبوتوی ـ أو په دښمنانو ئې نه غالبه کوی ـ أو د دین أو کتاب نصرت نه کوی ـ أو شرک په توحید مخکښې کوی ـ أو باطل په حق مخکښې کوی ـ داسې مخکښې کول ـ چې توحید ورسره ختم شی ـ أو داسې ختم شی ـ چې بیا نشی جوړیدلائی ـ نو دا په الله بد ګمان دی ـ أو نسبت ئې وکړه ـ خلاف د هغه څه ته چې د الله د کمال أو جلال صفتو سره مناسب وی ـ أو د الله تعالی صفت ، عزت حکمت الهیه

لـه دى انكـار كـوى ـ أو انكـار كـوى ـ چى خپل لښكر دى كـمـزورى كـړى ـ أو هـميشـه دى نـصـرت أو فتـحـه د اللـه مشـركانو دښمنانو سره وى ـ كه چا داسى ګمان وكړه ـ ده الله نـه دے پيـژنـدلـى ـ أو نه ئى ورله أسماء صفات كمال پيژندلى دى ـ

أو ډيـر خلق داسى وى ـ چى په الله غلط ګمان كوى ـ د ځـان بـاره كښـى ـ أو يـا د نـورو خـلـقو باره كښى ـ أو لـه دى څـخـه نـه بـچ كيـږى ـ مـګـر هـغـه څـوک چى الله تعالى ئى پيـژندلى وى ـ أو د هغه أسماء و صفات ئى پيژندلى وى ـ أو د الـله تعالى د حمد أو حكمت موجب أو لزوم ئى پيژندلى وى ـ څـوک چـى د الله څخه نا أميده شو ـ أو د هغه د رحمت څخه أو د هغه د مهربانى. څخه نو الله تعالى ئى بد ګمان وكړو ـ

أو كـه څـوک ګمان كوى ـ چى الله تعالى خپـل أولياؤ تـه عـذاب وركـوى ـ سره د هغوى د احسان أو خلاص څخه أو هـغوى د خپلو دښمنانو سره برابره وى ـ نو په الله ئى بد ګمان وكړه ـ

أو كـه چا ګمان وكړه ـ چى د الله ځـئى شريک شته أو

یا څوک د الله په مخکښې د هغې د اجازې څخه پرته شفاعت کولی شي ـ أو یا د هغه أو د بندګانو منځ کښې واسطې دي ـ چې خپل حاجات الله ته پرې پیش کوي ـ أو یا ئې د خپلو بندګانو لپاره بزرګان مقرر کړي دي ـ چې الله ته پرې ځان نزدې کړي ـ أو سفارش ورلره وکړي ـ نو دا واسطې دي د الله أو بندګانو منځ کښې ـ دوی ته رامدد شه وائي ـ أو محبت ورسره کوي ـ ترې یریږي ـ أو أمید ترې ساتي ـ نو ده په الله ډیر قبیح ګمان وکړه ـ أو که څوک ګمان کوي ـ چې الله تعالی په خپل رسول باندې دښمنان مسلط کوي ـ همیشه په ټوله زمانه کښې أو مرګ کښې ـ أو الله تعالی په خپل رسول امتحان کړه ـ چې ترې نه جدا کیدل ـ تر څو هغه وفات شو ـ نو په خلافت ئې راټوپ کړه ـ بغیر له کوم وصیت څخه ـ أو په أهل بیتو ئې ظلم وکړه ـ أو ذلیله ئې کړه ـ أو عزت غلبه أو زور د هغې د دښمنانو وه ـ همیشه پرته له کوم جرم یا ګناه چې د أولیاؤ څخه ئې شوې وي ـ یا د أهل حقو څخه شوې وي ـ أو د دغه دښمنانو غلبه أو له دوستانو څخه ئې حقوق أخستل ـ أو د هغې د نبیﷺ دین بدلول ـ أو سره له دې چې

الـلـه په خپلو أو د هغوی په دښمنانو قادر وو ۔ أو د دوستانو په نـصـرت قـادر وو ۔ خـو نصرت ئې ورلـه نه کوؤ ۔ أو دوی ئې نه غالبه کول ۔ بلکه دښمنان ئې ورله غالبه کول په دوی همیشه ۔ أو یـا الـلـه تـعـالـی په دې ندی قادر بلکه دا کارونه بغیر د الله تـعــالــی د قـدرت أو ارادې څـخـــه څـادريـــږي ۔ أو دغـه د دین بـدلـؤنـکـښـې د پیـغـمبر سره په قبر کښې هم یو ځائې دی ۔ أو أمت په پیغمبر هم سلام أچوی ۔ أو په هغوی ئې هم أچوی ۔ هـر وخـت لـکـه څـنګه چې رافض دا ګمان کوی ۔ نو دا په الله ډیـر قـبیـح ګمان دی ۔ أو د بدو بد دی ۔ هغوی وائی ۔ چې الله تـعـالـی قـادر دی ۔ پــه دې چـې دوی تــه بادشاهی ورکړی ۔ أو نصرت ورلره وکړی ۔ أو غالب ئې کړی ۔ أو یا ندی قادر پدی ۔ نو دوی د الله تعالی په قدرت حکمت حمد عیب لګوی ۔ أو دا بد ګمان دی ۔

أو پـدیـکښـې شک نشته ۔ چې الله دا کارونه کوی ۔ بـد ئـې کړی هغه څوک چې دا ګمان پری کوی ۔ أو واجب خو دا وه ۔ چـې داسـې ئـې نـوائـې کړی ۔ بلکښې د دې خلاف ئې کـړائـې وی ۔ لیـکـن دې ظـالمانو خپل فاسد ګمان ته په داسې

څه تېوتې واچولې ـ چې د ګمان څخه ئې ګناه ډېره وه ـ أو د ګرمې څخه وتختېدل ـ أور کښې ئې ځانونه واچول ـ نو دا ئې وؤ وئيل ، دا کارونه د الله په اراده نه کيږي ـ أو نه د دې په منع کولو الله تعالى قادر دی ـ أو نه د خپلو أولياؤ په مدد قادر دی ـ نو الله تعالى د بندګانو په مدد قادر ندی ـ أو نه د بندګانو أعمال د الله د قدرت لاندې دي ـ نو دوی په الله د خپلو وړونو مجوسو پشان ګمان وکړه ـ أو د بت پرستو پشان ـ نو هر کافر باطل پرست بدعتي ذليل په الله تعالى داسې ګمانونه کوي ـ (زاد المعاد ـ۳ـ ۲۰۳ـ ۱۱۲)

تبرج الجاهليه

دا مثال دی ـ د هغه اجتماعي فاسد نظام بدبويه أو فاحش نظام کوم کښې چې جاهليت والا ژوند کوو ـ

بقاعي په نظم الدرر کښې وائي ـ (تبرج الجاهليه الأولى)

مراد هغه نظام چې د اسلام څخه مخکښې وو ـ أو هغه چې د حجاب د نازليدو څخه مخکښې وو ـ چې د يو کور څخه به

وتل أو بل کور به ننوتل ـ (نظم الدرر للبقاعي ٦ ـ ٢٢٤)

ابن الجوزي په زاد المسير کښې وائي ـ په (تبرج الجاهلية الأولى) کښې شپږ قوله دي ـ

أول ـ ښځه به وه وتله ـ أو د خلقو منځ کښې به روانه وه ـ لکه مجاهد وائي ـ

دوهم ـ قتاده وائي ـ هغه مزل، چې يو قسم ميلان أو حلول پکښې وي ـ

دريم ـ ابن نجيح وائي ـ هغه مزل چې تکبر پکښې وي ـ

څلورم ـ کلبي وائي ـ ښځې به په خپل قميص کښې ملغلرې ولګولې ـ أو وبه ئې غوستله ـ بيا به د لارې منځ کښې روانه وه ـ أو بله جامه پرې نه وه ـ أو دا د ابراهيم زمانه کښې وه ـ

پنځم ـ مقاتل وائي ـ چې زنانه به د مخه پړونے لرې کړه ـ أو په سر کوو به ئې نه ـ نو غوږ، والۍ أو أميلونه به ئې ښکارېدل ـ

شپږم ـ فراء وائي ـ چې ډېرې قيمتي جامې به ئې په غاړه وې ـ خو بدن به ئې پکښې پټ وه ـ (زاد المسير ـ ٥، ١٣٣)

أو تابعينو چې دا کومې معانې کړې دي ـ دا زمونږ په

زمـانه کښې په کامله وجه موجود دی ـ کله چې لارو بازارونو تـجارتی ځایونو د اعلام په وسائلو چې د لیدو سره تعلق لری ـ که د أوریدو سره تعلق لری وګورو ـ

لیـکـن نـن ښځې په داسې قانون روانې دی ـ چې هغه ئـې پـه فـواحشـو أو بـدکـاریو زړۀ وره کوی ـ أو دا خو پریګده چې کومې عفیفې زنانه وی ـ د هغوی پسې کومې مسخرې أو ټوکـې کـوی ـ أو د هـغـوی د حـجـاب پوری بلکـه هغوی هـغوی ته وائی ـ چې تاسو بې سواده أو بې تمدنه یاستې ئې ـ أو کـومـې چـې بـربـنـډې دی ـ د هـغـوی صـفـتونـه کوی ـ أو متمدنې أو باسواده ئې بلې ـ

شاعر ته دی الله خیر ورکړی وائی ـ

اذا کان ترك الدین یعنی تقدما ـ فیـا نـفـســی موتـی قبل أن تتقدمی

معانی ـ که دین پریښودل تمدن وی ـ نو نفسه مړ شه ، مخکښې له دی چې متمدن شې ـ

<u>حمیة الجاهلیة</u>

دا هغه د قومیت أو تعصب عقیده ده ـ چې پدی عصر کښــې پــه ټــول عــالــم سرداره ده ـ أو له هغې له کبله ولاء ، بلاء یـعنې دوستې أو دښمنې کیږی ـ أو خلق په ملکونو أو رګونو ویشــې ـ أو پــه دیانه ئې نه ویشې ـ أو د هغې له کبله جنګونه أو ویـنې توئیږی ـ أو متعصبین أو علمانیین کوښښ کوی ـ چـې دا مضبوط أساس وګرځوی ـ د ملک أو قومونو د ساتلو أو حفاظت لپاره ـ

شیـخ سیـد قطب وائی ـ حمیه الجاهلیه أو د عصبیت چغه دا په ګناه أو زیاتی د انسان سره تعاون کوی ـ ډیر نزدی أو راجح دی ـ چې په تقوی أو نیکښې دی کومک وکړی ـ أو د سړی سـره ئـې پــه بــاطـل کښــې نـصـرت کول ـ د حق څخـه مخکښې دی ـ أو په جاهلیت کښې داسې ډیر کم وو ـ چې په حـق کښــې دی لــه چا سره مدد وکړی ـ أو دا بیا طبعی ده ـ په هـغـه ماحول کښې چې د الله تعالی سره ئې کوم تعلق نوی ـ أو د هـغـې رواجـونـه أو أخـلاق عـادات د الله تعالی د منهج أو میــزان څـخــه نـوی أخسـتـلــې شـوی ـ أو د دی تصور پـه دی جاهـلـی متـل کښـې دی ـ انصـر أخـاک ظـالما أو مظلوما ـ

یعنی د ورور نصرت وکړه . که ظالم وی أو یا مظلوم وی . أو جاهل شاعر وائی .

و هل أنا الا من غزیة ان غوت ـ غویت و ان ترشد غزیه أرشد

(فی ظلال القرآن ۲ ـ ۳۱۰)

وائی . مضبوطونکے یم . د هغه چا چی ظلم کوی . زه هم ورسره ظلم کوم . أو که په سمه ځی زه ئی په سمه مضبوتوم .

أو دا مصیبت ډیرو خلقو ته رسیدلی دی . چی محبت أو بغض ، دوستی أو دښمنی په قومیت ، قبیله أو ژبی پوری تړلی دی . بلکه وائی . د دوستی أو دښمنی لپاره تله گرځولی ده . أو کوښښ کوی . ډلی جوړی کړی . بلکه أمتونه جوړ کړی . پدی أساس لکه أمت عربی که مسلم وی ، که مرتد وی که کافر أو یهودی ، نصرانی ، مجوسی ، لادینی دشیطان بنده أو د بتانو بنده ولی نه وی . خو په یو ملت عربی باندی په یو دسترخوان راجمع کیږی . أو د یوی جنډی لاندی جمع کیږی . دا جاهلیت دی . أو د الله د اسلام د عقیدی لپاره پکښی هیڅ برخه نشته . أو مناسب ده . چی پیغمبرﷺ

سنت ولټوؤ ـ أو ښکاره کړو ـ چی څنګه پیغمبرﷺ د دی بلاء سره مقابله کړی ده ـ

پیغمبرﷺ د دی بلاء مقابله کښی واضحه أو ښکاره وؤ ـ د هغه ټول کارونه اجتماعی وه ـ أو تجزیه ئی نه قبلؤله ـ أو همدغسی د هغی ملګری تابعدار د أولی زمانی غرباء ، أو همدغسی بایـد آخر هم وی ـ نو دوستی أو دښمنی نه وه ـ مګر د شریعت د أساسو مطابق وه ـ ابن کثیر ئی بعضی مواقف ذکر کړی دی ـ د هغه د سیره څخه ـ

أبو طالب ته د قریشو څو مشران راغلل :ـ عتبه شیبه د ربیعه ځامن أبو سفیان بن حرب أبو البختری الأسود بن عبد المطلب أبو جهل ولید بن مغیره نبیه منبه د حجاج ځامن عاص بن وائل أو څه نور ـ أبو طالب ته ئی وؤ وئیل ـ أی أبو طالبه ستا وراره زمونږ آلهه ته کنځل أو زمونږ دین ئی تهمتی کړه ـ أو زمونږ عقلونه ئی بی عقله کړه ـ أو زمونږ پلاران ئی ګمراهان کړه ـ نو یا خو ئی مونږ څخه بند کړه ـ أو یا ئی مونږ ته پریګده ته هم د هغه د دین خلاف ئی نو مونږ به ئی دواء وکړو ـ (السیره النبویه لابن کثیر ـ ۱ ـ ۴۷۳)

دا د پیغمبرﷺ د قوم حال وو ـ د هغه سره أو صحابه کرامو ته ئې هم دغسې سیره خودلې وه ـ

ابن کثیر په سیره کښې وائي ـ چې أبو عزیز بن عمیر بن هاشم د مصعب بن عمر د پلارنی أو مورنی څخه ورور وو ـ دا د بدر په بندیانو کښې وو ـ أبو عزیز وائي ـ مصعب بن عمیر په ما راتیر شو ـ أو د أنصارو یو کس زه تړلې وم زما ورور ورته وؤ وئیل ـ لاسونه دې پرې خه تینګ کړه ـ د مور سره ئې پیسې ډیرې دي ـ تاته به ئې فدیه کړي ـ

أبو عزیز وائي ـ زه د أنصارو یګ یو قبیله کښې وم ـ کله ئې چې د بدر څخه راوستلم ـ نو کله به ئې چې د ماسپخین أو یا د ماښام روټۍ خوړله ـ نو ماته به ئې روټۍ راوغوځوله أو پخپله به ئې کجورې خوړلې ـ ځکه پیغمبرﷺ ورته وصیت کړی وو ـ چې زمونږ سره نیکي وکړي ـ یو کس لاس ته به روټۍ نه ورتله مګر ماته به ئې غورځوله ـ ما به د حیاء نه بیرته ورته وؤ غورځوله ـ بیا به ئې راوؤ غوځوله ـ

أو أبو عزیز هغه څوک وو ـ چې د مشرکانو جنډه

ورسره وه ـ د بدر په ورځ پس د نضر بن الحارث ځخه ـ

کله چې أبو عزیز ته خپل ورور دا خبره وکړه ـ هغه ورته وؤ وئیل ته زما په باره کښې دا وصیت کوی ـ هغه ورته وؤ وئیل زما ورور دا بل صحابی دی ـ بیا ئې مور په څلور زره درهم آزاد کړه ـ (السیره النبویه لابن کثیر ـ ۲ ـ ۴۷۵)

روض الأنف والـه وائی ـ پـه جاهلیت کښې بـه چې سړی غـصـه شـو ـ نـو خپل عصبیه أو قومیت ته به ئې آواز کـوو ـ پیغمبرﷺ و مریسـع پـه ورځ وه وئیل ـ أی مهاجرو راجمعه شی ـ أو بل وه وئیل ـ أی أنصارو راجمعه شی ـ پیغمبرﷺ ورته وؤ وئیل ـ دا خبره پریګدی ـ دا بدبویه خبره ده ـ أو وه ئې وئیل ـ چا چې د جاهلیت آواز وکړه ـ د پلار په عوره ورله چک ولګوی ـ أو په صراحت سره ورله پلار یاد کړی دی ـ أو یو سړی نابغه الجعدی د عصبیه آواز وکړه ـ أبو موسی الأشعری پنځوس دری وه وهه ـ أو وؤ ئې وئیل ـ چې مؤمنان یو متهی دی ـ أو ورونه دی ـ أو څوک به بل ته آواز نه کوی ـ مګر د عمر پشان آواز ـ چې وه ئې وئیل ـ أی د الله لپاره أو أی مسلمانانو ځکه تول یوه ډله أو یو ورونه دی ـ

په دین کښې ـ(الروض الأنف ـ ۱ ـ ۲۴۷)

ماوردیؒ وائي ـ دی آیه کښې قریش مراد دی ـ اذ جعل الـذیـن کفروا فی قلوبهم الحمیه حمیه الجاهلیه ـ أو جاهلیت کښې دوه قوله دی ـ

أول ـ دا چې د خپـلو آلهوؤ لپاره تعصب أو انکار کول ـ د بل چا له عادت څخه ـ

دوهـم ـ انـکار د پیغمبرﷺ د رسالت څخه ـ أو په خط کښې بسم الله لیکل ـ أو د مکې څخه بندول ـ

دریـم ـ دا احتـمـال هم لری ـ د پلارانو اقتداء کول ـ د هغوی د یـو عادت خلاف هم نه کول ـ أو د بل چا طاعت نه کول ـ لکه وائي ـ انا وجدنا آبائنا علی أمة و انا علی آثارهم مقتدون ـ یعنی ـ مـونـږ خپـل پـلاران پـه یو ملت مندلی دی ـ أو د هغوی پسی روان یو ـ

امـام آلـوسیؒ د جاهلیت د حمیت په باره کښې لیکلی دی ـ چـې دوی بـه تـکبر کولو أو په اسلام کښې دځلیدل شرم کړلـو ـ امـام راغبؒ وائي ـ چې د جاهلیت حمیت بغیر د دلیل نـه تـابـعـداری ته وائي ـ او امام بیضاویؒ وائي ـ چې دا حمیت د

حق نه د منع کیدو ذریعه ده ۔

دریم فصل

تول غیر مشهوره خلق به د حق

دلاری په مصیبتونو أو آزمائشونو کښې یو شان وی

نو مؤمنانو ته خه معلومه ده ۔ چې د حق په لاره کښې به ډیر کړاؤنه أو مصیبتونه مخې ته راځي ۔ أو د دور طاغوتي طاقتونه په هغوی هر قسم ظلم أو ستم کوی ۔ أو دا یو موټے حق پرسته جماعت د خپل رب په وعدو أو مدد پوره یقین لری ۔ أو هغوی د جاهلیت أو د کفر د هر یو رسم أو رواج نه د بائیکاټ اعلان کوی ۔ أو هغوی ته دا خه معلومه ده ۔ چې

هغوی ته به د حق په لاره کښې لوګه ، یره ، غربت ، زندان أو د مرګ مقابله کول راځي ـ څنګه چي د پخوانۍ زمانې د حق پرستو سره کیدل ـ هم دغه شان د الله تعالی فرمان دے ـ

و لنبلونكم بشيء من الخوف و الجوع و نقص من الأموال و الأنفس و الثمرات و بشر الصابرين ـ

ترجمه ـ أو کیدے شي ـ مونږ (الله تعالی) آزمائش راولو ـ په تاسو باندې د لږې یرې ـ أو لوګې أو د مالونو أو ځانونو أو دمیوؤ د نقصان أو زیرے ورکړې هغه صبر کونکو ته ـ

امام ابن جریر د دې آیت په تفسیر کښې لیکي ـ چي دا دنیا یو إمتحان دے ـ أو انبیاء کرامو أو د هغوی په تابعدارۍ کونکو به ډیر آزمائشونه راځي ـ الله تعالی فرمائي ـ

مستهم البأساء و الضراء و زلزلوا ـ ترجمه ـ أو هغوی ته سختي أو تکلیف ورکړے شو ـ أو اودرزولے شو ـ

په تاسو به د دښمن یره أو قحط راځي ـ أو د دښمن سره به مو جنګ وي ـ هغې سره به تاسو شهیدان شئ ـ أو ستاسو مالونه به تباه شي ـ په دې وخت کښې به الله تعالی په

تاسو کښې مؤمنان أو منافقان جدا کړي ـ

سید قطب شهیدؒ لیکی ـ چې په کومې عقیدې أو نظرئے انسان محنت کوی ـ أو د هغې په لاره کښې تکلیفونه برداشت کوی ـ أو هغه له د هغه عقیدې د قدر احساس وی ـ أو مسلمانان دخپلې عقیدې د پاره داسې قربانۍ ورکوی ـ چې باطل پرسته خلق هم د حق طرفته راتلل شروع کړي ـ ځکه چې هغوی پوهه شي ـ چې د مؤمنانو عقیده واقعی قیمتی ده ـ که دا دومره قیمتی نه وے ـ نو مؤمنانو به دومره قربانۍ نه ورکولے ـ أو په هغه وخت کښې ټول شیطانی وهمونه أو خیالونه ختم شی ـ أو د الله تعالی دین أو صحیح عقیده باقی پاتې شي ـ

<u>په معاشره کښې به نا أشنا خلق</u>

<u>أو مؤمنان ملامت أو وطن نه په ویستو مجبور شی</u>

مؤمنان أو نا أشنا خلق به په خپله قبیله ، کور أو معاشره کښې هم ملامت وی ـ أو خلق ورته پیغور ورکوی ـ امام ابو الفرج ابن رجب حنبلیؒ فرمائی چې۔ څنګه چې په مسند أحمد کښې دی ـ چې عباره ابن صامتؓ أو فرمائیل ـ

چې داسې وخت به راشي - چې د نبی اکرمﷺ هیڅ قدر به نه کیږي - أو ابن مسعودؓ أوفرمائیل - چې داسې زمانه به راشي - چې مؤمنان به په ټوله دنیا کښې ذلیل شمارلے شي - أو فساد کونکي به دوی ته هر قسمه تکلیفونه ورکوی - أو دا خو ظاهره ده - چې مومن به څنګه په کفر أو شرک أوخواهشونو کښې مبتلا کیږي -

سید قطب شهیدؒ لیکي - چې د الله تعالی فرمان دے

- وما کان جواب قومه الا ان قالو أخرجوهم من قریتکم ، انهم أناس یتطهرون -

ترجمه - أو هیڅ جواب ورنه کړو - د هغوی قوم مګر دا ئې وؤ وئیل - چې وباسی دوی د خپل ځائے نه دغه خلق ډیر پاک أوسیدل غواړي -

نو دغه خبره ده - چې نیک مؤمنان أو صادق خلق د جاهلیت پرستو کافرو أو مشرکینو سره هیڅ کله زندګی نشي تیرولے - ځکه چې د هغوی په منځ کښې د زمکې أو د آسمان فرق دے - ابن کثیرؒ لیکي - چې الله تعالی فرمائي -

انهم أناس یتطهرون -

ترجمه ۔ دغه خلق ډير پاک أوسيدل غواړی ۔

امـام قتـاده فـرمـائـی ۔ چـی هغـه بغيـر د عيـب نـه بـدناميږی ۔ امام مناویؒ فرمائی ۔ چی د اسلام ابتداء په نا أشنا ، غيـر مشهـوره أو ډيـرو کمو خلقو کښی وشوه ۔ أو بيا اسلام پـه ټـولـه دنيا کښی خور شو ۔ نو څنګه چی په ابتداء کښی د اسـلام حفاظت مؤمنانو ، غريبانو أو مجبوره خلقو اوکړو ۔ نو دغسـی بـه پـه آخـری زمـانـه کښـی هم دغسی خلق د دی دين حفـاظـت کـوی ۔ أو امـام طيبیؒ فرمائی ۔ چی دغی ناأشنا أو مـجبـوره خـلـقـو تـه د جـنت زيرے دے ۔امـام ابن الأثيرؒ أو امـام ترمذیؒ دا حديث هم نقل کړے دے ۔ چی دا خلق به داسی وی ۔ چـی سنت رسولﷺ کښی فساد أو د هغی د پريښودو نه بعد بـه اصـلاح کـوی ۔ أو د مـحـمـدﷺ پـه دغـه طريقو به عمل کوی ۔

يهود و نصاری أو کافران

به د دی مسلمانانو تعاقب کوی

تـاريـخ مـونـږ تـه دا وائی ۔ چـی يهـوديانو أو نصاراؤ د اسـلام خـلاف څـومـره سـازشـونـه جـوړ کړل۔ أو هغوی نبی

اکرم ﷺ د دعوت نه منع کول غوښتل۔

ابـن کثیـر لیـکـی چـی الـلـه تعالی فرمائی ۔ قل یا أهل الـکتاب لم تصدون عن سبیل اللّٰه من آمن تبغونها عوجا و أنتم شهداء، و ما اللّٰه بغافل عما تعملون ۔

تـرجـمـه ۔ نـو أووایـه اے اهل کتابو څه له منع کوی۔ د الـلـه د لاری نـه ایـمـان راوړونـکـی ۔ أو أوایه لټوی تاسو په دوی کښـی عیـب أو تاسو پخپله پو هیږی ۔ چی الله تعالی ستاسو د دغه کار نه بی خبره نهٔ دے ۔

نـو الـلــه تـعــالـی تــه بـنده معلومـه ده ۔ چی دا د حق مـخـالف أو د الـلـه تـعـالی د آیتونو نه منکر دی ۔ أو مؤمنان د رسـول ﷺ أو د حـق نــه مـنـع کـوی ۔ أو دغـسـی دوی د نبـی اکـرم ﷺ د قتـل کیدو څومره کوشش کړے دے ۔ څنګه چی ابـن حـجـر پـه فتـح البـاری کښـی لیکی ۔ چی د فتح خیبر په مـوقـع یـو یهـودی ښـځـی نبـی اکرم ﷺ تـه یو بیزه پـه هدیـه کښـی ورکـړه ۔ أو د پـخـولو په وخت کښی ئی په هغی کښی زهر واچـول ۔ دی د پـاره چـی نـعـوذ بـالـلـه نبی اکرم ﷺ قتـل کړی ۔

نو دا څنګه ممکنه ده ـ چې مونږ د هغه خلقو سره دوستي وکړو ـ چې د یوې زمانې نه په مسلمانانو په مختلفو طریقو حملې کوی ـ أو هغوی د الله سره په شوؤ وعدو کښې دروغژن دی ـ أو دغه خلقو صلیبي أو صیهوني ارادو سره زمونږ په مقدسو أو پاکو ځایونو قبضې کړی دی ـ أو څنګه زمونږ دا مرتد حکمرانان د هغوی سره معاهدې أو ملګرتیا کوی ـ أو یهودیان أو نصرانیان خپل جنګي دښمنان جوړوی ـ أو په صلیبي أو صیهوني اتحاد کښې شاملیږی ـ نو مؤمنان أو نا أشنا خلق دی د هغوی سره دښمنی أو مقابلې ته تیار شي

ـ

سید قطبؒ لیکي ـ چې دغه یهودیانو أو کافرانو به مشرکان د مسلمانانو په مقابله کښې په حقه ګڼرل ـ څنګه چې ـ هؤلاء أهدى من الذين آمنوا سبيلا ـ

ترجمه ـ دا مشرکان د مسلمانانو نه زیات د هدایت په لاره دی ـ

دغه خلقو په مدینه منوره حمله وکړه ـ په اندلس کښې ئې د مسلمانانو قتل عام وکړو ـ په فلسطین کښې ئې

یهـودیانو ته ځائے ورکړو ۔ أو د مسلمانانو وینی ئی توئی کړی ۔ پـه حبشــه ، صـومـالیــه ، ایــریتهیــریـا أو الجـزائـر کښـی د مسلمانانو قتل عام کښی لګیا دی ۔ أو هغه خلق چی دا وائی ۔ چی دوی سره دوستی أو مدد کـول پکار دی ۔ نو هغوی د اسلام په روح أو حقیقت باندی هم پو هه نه دی ۔

نو الله تعالی فرمائی ۔ یا أیها الذین آمنو لا تتخذوا الیهود و النصاری أولیاء ، بعضهم أولیاء بعض و من یتولهم منکم فانه منهم ان الله لا یهدی القوم الظالمین ۔

تـرجـمــه ۔ اے مؤمـنـانـو مـهٔ جوړوی ۔ یهود أو نصاری دوستـان هـغـوی خپلو کښی دوستان دی د یو بل ۔ أو په تاسو کښی ځوک دوستی کوی د هغوی سره ۔ نو هغه د هغوی نه دے ۔ الله تعالی ظالمانو خلقو ته هدایت نهٔ کوی ۔

نو دا مسلمانانو د پاره د الله تعالی نازل شوے قانون دے ۔ چـی هـغـوی د کـافـرانـو ، یهـودیـانو أو نصرانیانو سره هیڅ قسـم مـدد أو دوستـی نه کوی ۔ أو ځوک چی داسی اوکړی ۔ نو هغه به د هغوی سره شمارلے شی ۔ أو هغه به په خپل نفس ظـلـم کـوی ۔ أو پـه دی وجـه بـه د قیـامـت په ورځ د یهودیانو ،

نصرانیانو أو مرتدینو په صف کښې ولاړ وی ـ أو ځوک چی د وحدت أدیان عقیده لری ـ چی ټول دینونه یو دی ـ نو هغوی تر أوسه پورې په اسلام پو هیږی هم نه ـ ځکه چی کوم دین خالص أو د هغی اختیارول پکار دی هغه آخری دین اسلام دے ـ نو دغسی چی په اول کښې د اسلام خوریدل تیز شو ـ نو دغه یهودیانو أو نصرانیانو د مسلمانانو مرتد حکمرانانو ته هر قسم امداد ورکړو ـ أو مسلمانانو خلاف ئی استعمال کړل ـ أو دغسی په نظریاتی طور هم امریکی أو د هغی اتحادیانو د میډیا په ذریعې مسلمانان گمراه کړل ـ د صلیبی ، صیهونی جنګ أو مشرق وسطی حالات ستاسو وړاندی دی ـ أو الله تعالی مونږ ته په قرآن کښې د دی آزمانشونو أو مصیبتونو په باره کښې أول خبر راکړے دے ـ د الله تعالی ارشاد دے ـ

لتبلون فی أموالکم و أنفسکم و لتسمعن من الذین أوتو الکتاب من قبلکم و من الذین اشرکو أذی کثیرا و ان تصبروا و تتقوا فان ذالك من عزم الأمور ـ

ترجمه ـ البته تاسو به آزمائیلے کیږی ـ په مالونو أو ځانونو کښې أو تاسو به بد ګوئی أوری ـ د مخکی کتاب والاؤ

نه أو مشرکینو نه ـ أو که تاسو صبر وکړو ـ أو پر هیزګاری مو وکړه ـ نو دا د همت کارونه دی ـ

سید قطبؒ لیکی ـ چی دا پـه ټولو دورونو کښې د مؤمنانو أو ایمان والاؤ تاریخ دے ـ چی په هغوی به مصیبتونه راځـی ـ أو دا د جنـت لاره ده ـ ځکـه جنـت پـه مصیبتونو ملاویږی ـ أو جهنم په خواهشونو أو ګناهونو کښې دے ـ

نو مسـلمانان به د اهل دکتابو أو مشرکینو د مکر أو فریب مقابلـه کوی ـ أو امام طبریؒ هم په دی آیت کښې د مسـلمانانو د مالونو أو ځانونو د تباه کیدو أو د یهودیانو د بدو ردو أوریدو ـ أو د هغـوی غـندی د مصیبتونو د راتلو تشریح کـړی ده ـ څـنګـه چی مونـږ هم پـه دی دور کښـی د نبـی اکرمﷺ پـه شـان کښې د ګستـاخی أو د کفـارو د شبهـاتو أو اعتراضاتو مقابله کوؤ ـ څنګه چی نن صبا په کفریه ملکونو کښـی زورو شـور سـره جـاری دی ـ نـو مـونـږ دی ګمـراه مسلمانانو ته وایو ـ څنګه چی الله تعالی فرمائی ـ

و لن ترضی عنک الیهود و لا النصاری حتی تتبع ملتهم ـ

تـرجمه ـ أو هرګز به راضی نه شی تاسو نه یهودیان أو

نصرانیان ـ تر هغه پوری چی تاسو د هغوی د دین تابع نهٔ شی.

ابن کثیر أو ابن جریر لیکی ـ چی اے نبی اکرم ﷺ تهٔ یهود أو نصاری پریږده ـ دوی حق طرفته راتلونکښی نه دی ـ ته صرف د الله د رضا طلب کوه ـ أو د حق دعوت ورکوه ـ

<u>د یهود و نصاراؤ أو مرتدینو د لاسه</u>

<u>د مؤمنانو مجاهدینو خرخـدل أو د هغوی قتل أو قید</u>

نو څنګه چی د هجرت حبشه په وخت کښی مشرکینو نجاشی بادشاه ته أو وئیل ـ چی مهاجرین هغوی ته حواله کړی ـ أو د هغی په بدله کښی هغه ته رشوت ورکړی ـ نو نجاشی د ایمان أو غیرت مظاهره اوکړه ـ أو انکار ئی اوکړو ـ څنګه چی په فتح الباری کښی دی ـ چی د نبی اکرم ﷺ ارشاد دے ـ

عن بن عمر رضی الله عنهما قال أنّ رسول الله ﷺ قال الْمُسْلِم اخو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ ولا يسلمه مَنْ كَانَ فِی حاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللّٰهُ فِی حَاجَتِهِ وَ مَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللّٰهُ عَنْهُ كُرْبَةًمِنْ كُرُبَاتِ يَوْمِ

الْقِيَامَةِ وَ مَنْ سَتَرَ مُسْلِمً سَتَرَهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ـ

ترجمه ـ چې مسلمان د مسلمان ورور دے ـ هغه به په ده ظلم نه کوی ـ أو نه به ئې دښمن ته په حواله کوی ـ أو کوم سړے چې د مسلمان ورور حاجت پوره کړی ـ نو الله تعالی به د هغه حاجت پوره کړی ـ أو کوم سړے چې د مسلمان نه تکلیف لرې کړی ـ نو الله تعالی به د قیامت په ورځ د هغه نه تکلیف لرې کړی ـ أو څوک چې په کوم مسلمان باندې پرده واچوی ـ نو الله تعالی به د قیامت په ورځ په هغه پرده واچوی ـ

د مؤمنانو محاصره

أو اقتصادی پابندی وغیره وغیره

څنګه چې دښمن امارت اسلامی افغانستان کښې مهاجرین مؤمنان محاصره کړل ـ أو دوائی ، خوراک څښاک أو دغسې نورو أشیاؤ لارې ئې بندې کړې ـ دې د پاره چې د مسلمانانو محاصره اوکړی ـ أو هغوی تنګ کړی ـ أو دغسې هغه د انسانی حقوقو تنظیمونه چې د یهود و نصاراؤ ملاتړ کوی ـ أو هغوی په الله هیڅ ایمان نه لری ـ أو نه د

هغوى څه عقيده شته ـ فحسبنا الله و نعم الوكيل ـ

نو دغسي دا محاصره أو مقاطع د نبي اكرمﷺ سره هم شوى وه ـ امام مبارك پورى د قريشو هغه مقاطع أو محاصره چي هغوى د بني هاشم أو بني مطلب سره اوكړه ـ دى د پاره چي هغوى نبي اكرمﷺ مشركينو ته په حواله كړى ـ أو هغوى ئي نعوذ بالله قتل كړى ـ أو يا د لوګى أو تندى نه مرګ ته تيار شي ـ أو بيا درى كالو پورى دغه محاصره أو مقاطع جارى وه ـ په هغه وخت كنبي هم بعضي مشركينو د دغه ظلم أو ستم نه د براء ت اعلان اوكړو ـ

څنګه چي ابن كثير نقل كړى دى ـ ليكن د دى زماني مشركين أو كفار بلكه نام نهاد مسلمانان هم د دى محاصرى أو پابندو نه د براء ت اعلان نه كوى ـ أو څنګه چي د غزوه خندق په دوران كنبي په مدينه منوره كنبي د مسلمانانو محاصره وشوه ـ أو د لوګى أو تندى كوم حالات چي په رسول اللهﷺ أو صحابه كرامؓ تير شول ـ څنګه چي امام مبارك پورىؒ نقل كړى دى ـ أو هميشه به مسلمانان په دغه محاصره أو مقاطع كنبي وى ـ أو هغوى به د دى مقابله

کوی ۔

شلورم فصل

امتحان أو آزمائش د الله تعالی له طرفه

په مسلمانانو بو لازمی قانون دی ۔

أو دا د دی خبری دلیل دی ۔ چی دوی په حقه لاره ځی ۔

أو د دی لاری د سختیو أو تکلیفونو بیان

څنګه چی مونږ د نبی اکرمﷺ د أحادیثو نه ثابته کړه ۔ چی په مسلمانانو ، انبیاء کرامو أو صالحینو به همیشه د باطل په مقابله کښی مصیبتونه راځی ۔ أو کوم جاهل خلق أو علماء چی دا وائی ۔ چی د الله تعالی په لاره کښی د

مصیبت راتلل دا د ګکی لاری وجه یا ګمراهی ده ـ نو دا خبره ډیره غـلـطه ده ـ أو دا د خلقو خبره ده ـ چی بزدله أو د مرګ نه تښتیدونکښی دی ـ د حکمرانانو أو باطل پرستو دوستان دی ـ هغه دی غټ غټ شخصیات ولی نه وی ـ دا هغه علماء سوء دی چی د حق د لاری د سختی نه جاهلان دی ـ او د طواغیتو سره مینه او محبّت کوی ـ او طواغیت دوی له پاره د عیش او عشرت انتظام کوی ـ او مال ورکوی ـ نو بیا دا بد علماء د اهل ایمانو سره جنګ کوی ـ او بدی اود شریعت خلاف فتوی ورکوی ـ نو دی خلقو ته پکاردی چی د حق لاری ته راواپس شی ـ ځکه چی دوی نبی اکرم ﷺ او صحابه کرامؓ د لاری نه بی لاری شوی دی ـ الله تعالیٰ دی په تاسو رحم وکړی ـ د خباب ابن الأرتؓ نه روایت دے ـ

فعن أبی عبدالله خباب بن الأرتؓ قال :(شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَ هُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً لَهُ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ قُلْنَا لَهُ أَلَا تَسْتَنْصِرُ لَنَا أَلَا تَدْعُو اللَّهَ لَنَا قَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِيمَنْ قَبْلَكُمْ يُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيهِ فَيُجَاءُ بِالْمِنْشَارِ فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُشَقُّ بِاثْنَتَيْنِ وَ مَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ مِنْ عَظْمٍ أَوْ عَصَبٍ وَمَا يَصُدُّهُ

ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ وَاللّٰهِ لَيُتِمَّنَّ هَذَا الْأَمْرَ حَتّٰى يَسِيرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتَ لَايَخَافُ إِلَّااللّٰهَ أَوِالذِّئْبَ عَلَى غَنَمِهِ وَلَكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ۔

ترجمه ۔ چې تاسو نه مخکښې به يو سړے أونيولے شو ۔ أو په زمکه کښې به ښخ کړے شو ۔ أو بيا به په يوى آرى د هغه سر جدا کړے شو ۔ أو د أوسپنى په ږمنز به د هغه سرى د بدن غوښه أو هډوکى جدا کړے شو ۔ ليکن هغۀ به خپل دين نه پريښودو ۔ أو په الله تعالى قسم چې د دين کار به الله تعالى پوره کړى ۔ دى پورى چې د صنعاء نه حضرموت پورى أو هغه به صرف د الله تعالى نه يريږى ۔ أو په لاره کښې به هغوى ته هيڅ تکليف نه وى ۔ أو ليوۀ به په بيزو کښې ګرځى ۔ أو بيزو ته به هيڅ نقصان نه ورکوى ۔ ليکن تاسو جلدى کوى ۔

أو څنګه چې ابن مسعودؓ نه روايت دے ۔ چې نبى اکرمﷺ أو نور انبياء قوم په کانړو أو ويشتل ۔ د هغوى وينى ئې توى کړى ۔ أو هغوى به د وينو پاکولو په وخت کښې دا دعا کوله ۔ چې يا الله زمونږ قوم معاف کړى ۔ ځکه چې دا خلق مونږ نه پيژنى ۔ الله تعالى فرمائى ۔

أم حسبتم أن تدخلوا الجنة و لما يأتكم مثل الذين خلوا من قبلكم مستهم البأساء و الضراء و زلزلوا حتى يقول الرسول و الذين آمنو معه متى نصر الله ألا ان نصر الله قريب ـ

ترجمه ـ آیا تاسو دا خیال کوئ ـ چې جنت ته به لاړ شئ ـ حالانکه په تاسو تیر شوی حالات هغسې چې تاسو نه مخکښې خلقو باندې تیر شوی ـ چې ملاؤ هغوی ته تکلیف ، سختې أو ودرزولے شو ـ تر دې پورې چې أو وئیل رسول أو چې هغهٔ سره ئې ایمان راوړلے وو ـ چې کله به راځی د الله تعالی مدد نو واؤرئ ـ د الله تعالی مدد نزدې راتلونکے دے ـ

سید قطبؒ ، ابن کثیرؒ أو امام آلوسیؒ لیکی ـ چې مؤمنین به په آزمائشونو أو امتحانونوکښې واچوی ـ أو الله تعالی به په هغوی کښې منافقین جدا کړی ـ أو خالص د سونې غندې خلق به بیل کړی ـ څنګه چې غزوه أحزاب ، بدر أو احد أو ټولو معرکو کښې أوشول ـ دې نه بعد أوسه پورې دا طریقه راروانه ده ـ أو دې امتحاناتو نه بعد چې کله د ناأمیدۍ سورې په سر راشی ـ أو مؤمنان په حق قائم أو ثابت ولاړ وی ـ نو د الله تعالی مدد أو نصرت شروع شی ـ

د نبی اکرم ﷺ فرمان دے ۔

وأخرج الحاكم وصححه عن أبی مالك قال قال رسول اللهﷺ إن الله تعالى ليجرب أحدكم بالبلاء وهو اعلم به كما يجرب أحدكم ذهبه بالنار فمنهم من يخرج كالذهب الإبريز فذلك الذی نجاه الله تعالى من السيآت و منهم من يخرج كالذهب الأسود فذلك الذی قد افتتن ۔

ترجمه ۔ چی الله تعالی په تاسو د امتحاناتو په ذریعی تجربه کوی ۔ څنګه چی سونه په أور کښی أچولے شی ۔ نو کوم خلق چی د سونی غندی پرکیدونکښی پاتی شی ۔ نو هغه د ګناهونو نه پاک حق والا دی ۔ أو کوم چی پاتی شی ۔ نو هغه په فتنو کښی مبتلا کیږی ۔

د دعوت الی الله ډیر کارکونکی د دی خبری نه جاهله دی ۔ چی د امتحاناتو أو آزمائشاتو راتلل ۔ په لاره کښی د کوګ والی یا غلطی وجه نه وی ۔ بلکه دا په حقه لاره د تلو دلیل دے ۔ نو هغوی د دی حل کولو د پاره غلطی لاری اختیاروی ۔ نو خپله هم ګمراه کیږی ۔ أو نور هم ګمراه کړی ۔ څنګه چی د ترمذی صحیح حدیث دے ۔

روی الترمذی فی الحديث الصحيح: عن النبیﷺ قال إن

عظم الجزاء مع عظم البلاء وإن الله إذا أحب قوما ابتلاهم فمن رضي فله الرضا و من سخط فله السخط .

ترجمه ـ چې نبي اكرم ﷺ أوفرمائيل ـ په كومو خلقو چې لوى امتحان راشي ـ نو هغوى ته به أجر هم ډير ملاويږي ـ أو كوم خلق چې الله تعالى ته نزدې وي ـ نو په هغوى امتحان راولي ـ نو كوم خلق چې په دې راضي شي ـ نو هغوى د پاره د الله تعالى رضا ده ـ أو كوم خلق چې ناراضګي اختيار كړي ـ نو هغوى نه به الله تعالى هم ناراضه شي ـ

په بخاري كښې د أبو هريرةؓ نه روايت دے ـ چې نبي اكرم ﷺ أوفرمائيل ـ چې كومو خلقو ته الله تعالى د خير اراده وكړي ـ نو هغوى په څۀ امتحان كښې مبتلا كړي ـ

أو د أبو هريرةؓ نه روايت دے ـ چې نبي اكرم ﷺ أوفرمائي ـ چې په مؤمنانو أو مؤمناتو ښځو د هغوى د ځان ، مال أو اولاد نه داسې امتحانونه راځي ـ چې هغوى كله د الله تعالى سره ملاقات كوي ـ نو هغوى د ګناهونو نه مكمل پاك وي ـ ابن جريرؒ د دې آيت په تفسير كښې ليكي ـ و لنبلونكم حتى نعلم المجاهدين منكم و الصابرين و نبلوا أخبار كم ـ

ترجمه ـ أو البته مونږ به چانړ کوؤ ـ دی د پاره چې معلوم کړو ـ چې څوک په تاسو کښې جنګ کولو والا دی ـ أو قائم پاتې کیدو والا دی ـ أو تحقیق أوکړي په خپلو حالونو کښې ـ چې زه به د خپل جماعت أولیاء جهاد کونکي أو صبر کونکي أو صبر کونکي د جنګ په وخت کښې د شک پرستو أو منافقو خلقو نه جدا کوم ـ

أو سید قطبؒ لیکي ـ د دی آیت په تفسیر کښې ـ ما کان الله لیذر المؤمنین علی ما أنتم علیه حتی یمیز الخبیث من الطیب ـ

ترجمه ـ الله تعالی داسې نه دے ـ چې مسلمانان پریږدی ـ په هغه حال کښې په کوم کښې چې تاسو ئې ـ تر هغه پورې چې بیل نه کړي ـ ناپاک د پاکو نه ـ دا د الله تعالی قانون دے ـ چې مؤمنان أو منافقین په یو صف کښې أوساتي ـ بلکه هغه به د امتحاناتو أو آزمائشاتو په ذریعه د مسلمانانو صف پاک کړي ـ چې د دوی نه خباثت أو ناپاکوالے لرې کړي ـ أو میدان خالص پاتې شي ـ نو باطل پرست أو ناپوهه علماء د یرې د وجې نه د مصیبتونو أو آزمائشونو مقابله نه شي کولے ـ نو مسلمانانو ته کله لیونې أو کله

دهشت گرد وائی ـ ځکه چې دوی د منافقینو سره خوشحاله دی ـ أو د الله تعالی په لاره کښې د هجرت نه منکر دی ـ أو مؤمنان خو د الله تعالی نه په هر حال کښې راضی وی ـ أو دوی خبری نه منی ـ أو د غیبی دا خلق جمهوریت خوښوی ـ أو په نیم ایمان أو نیم کفر راضی دی ـ حالانکه مونږ رسول الله ﷺ د مسلمانانو د کمزوری په وخت کښې هم د طاغوت أو جمهوریت د غسی نورو تلبیساتو نه منع کړی یو ـ ابن هشام لیکی څنګه چې د قریشو سردارانو نبی اکرم ﷺ ته د رشوت أو لالچ په بدله کښې وئیلی وو ـ چې په خپل موقف کښې څه تغیر أو بدلون راولی ـ نو نبی اکرم ﷺ انکار وکړو ـ أو وی وئیل ـ چې زه د حق په دعوت ورکولو کښې هر قسم مصیبت باندی صبر کولو ته تیار یم ـ تر هغه پوری چې الله تعالی زما أو ستاسو په مینځ کښې فیصله وکړی ـ نو نبی اکرم ﷺ مونږ ته د طاغوت أو جمهوریت نه لری ـ یوه پاکه لاره خودلی ده ـ چې هغه دا ده

۱) ـ چې داعی به په حقه لاره کښې د هر قسم مصیبت مقابلې ته تیار وی ـ لیکن په خپل موقف کښې به هیڅ تغیر

أو بدلون نۀ راولي ۔

۲) ۔ د داعـي أول فـرض دا دی ۔ چـې هـغـه بـه د الله تعـالی پـه أمـرونـو د تـوحيـد أو ديـن پـه حـكـمونو تقوی أو عبـادت رنړا أچوی ۔ أو دویم فرض دا دے ۔ د الله تعالی په رشتیا والی به هم رنړا اچوی ۔ أو باطل به ظاهروی ۔ أو په دی کښې به هيڅ قسم سستـي نـه كـوی ۔ څنګه چې نبی اکرمﷺ د قریشو خدایانو أو بتـانـو په باره کښې صریح الفاظ استعمال کړل ۔ الله تعالی فرمائي ۔

و كذلك نفصل الآيات و لتستبين سبيل المجرمين ۔

ترجمه ۔ أو دغسې مونږ تفصیل سره بیان کړل آیتونو کښې ۔ دی د پاره چې ظاهره شي لاره د ګمراهانو ۔

أو د الله تعالی ارشاد دے ۔ قل هذه سبيلي أدعوا الى الله على بصيرة أنا و من اتبعني و سبحان الله و ما أنا من المشركين ۔

تـرجـمه ۔ أووايه دا زما لار ده ۔ رابلم تاسو د الله طرف ته ۔ سوچ سره ، أو څوک چې ما سره دی أو الله پاک دے ۔ أو زه نه یم د شریک جوړولو والاؤ نه ۔

ډیر خلق صرف أمر بالمعروف خو کوی ۔ لیکن نهی

عن المنکر پریږدی ـ أو ډیر خلق نهی عن المنکر خو کوی ـ أو د طاغوت په باره کښې درس هم ورکوی ـ لیکن دا نشی معلومولے چې کافران أو مرتد څوک دی ـ أو ډیر خلق د أفغانستان بادشاه نجیب یا کرزئی ته کافر أو مرتد وائی ـ لیکن پرویز ، حسن مبارک ، شاه فهد ، شاه عبد الله أو بشار الأسد ته کافر أو مرتد نه وائی ـ حالانکه د نجیب أو کرزئی نه زیات دا نور کسان فساد جوړوی ـ أو قتلونه کوی ـ نو مونږ نه پوهیږو ـ چې دا خلق په کومو دلیلونو نجیب أو کرزی کوفر أو مرتد ګنړی ـ لیکن دا نور خلق د دوی نه بیل ګنړی ـ ډیر خلق د فلسطین نه د یهودو أو عراق ، افغانستان نه د أمریکې د ویستو فتوی ورکوی ـ لیکن دا نه وائی ـ چې دوی څنګه ویستل پکار دی ـ حالانکه دا هم هغه حکمرانان دی ـ چې کافرانو أو یهودو نصاراؤ ته ئې په جزیره العرب أو عالم عرب کښې ځائے ورکړو ـ أو بیا دغه حکمرانانو ته دا نام نهاد أو ناپوهه عالمان دعا کوی ـ أو خادم الحرمین أو امیر المؤمنین هم وائی ـ أو دا هغه عالمان دی ـ چې داسې فتوی ورکوی ـ چې دوی نه الله تعالی راضی نه دے ـ

٣) ـ خدائے د پاره اے د اسلام دعوت وركونكو جمهوريت هيڅ كله هم مه قبلوى ـ چي تاسو دا وائي ـ چي پارليمنټ ته به لاړ شو ـ أو اسلامي نظام به راولو ـ

١) ـ دا د الله تعالى طريقه أو قانون نه دے ـ

٢) ـ أو دا د كافرانو أو مؤمنانو په يو صف كښي د ودرولو ابتداء ده ـ أو دا حرام دى ـ الله تعالى فرمائي ـ

لا تجد قوما يؤمنون بالله و اليوم الآخر يوآدون من حآد الله و رسوله و لو كانو آبائهم أو ابنائهم أو اخوانهم أو عشيرتهم ـ

ترجمه ـ ته به پيدا نه كړى ـ چي يقين لرى ـ په الله تعالى أو په روستني ورځي چي دوستي وكړى ـ هغه كسانو سره چي مخالف شو دالله أو د هغه د رسول ﷺ آيا هغه كه خپل پلار وى ـ يا ځوى يا خپل ورور يا د خپلي كورني ـ

أو الله تعالى فرمائي ـ قل يا أيها الكافرون ، لا أعبد ما تعبدون ، و لا أنتم عابدون ما أعبد ، و لا أنا عابد ما عبدتم ، و لا أنتم عابدون ما أعبد ، لكم دينكم ولى دين ـ

ترجمه ـ اوايه اے منكرينو زه نه كوم عبادت د هغه چا چي كوىءى عبادت تاسواو تاسو عبادت نه كوىء د هغه چا

چې زه ی عبادت کوم۔ او به نه کړم عبادت د هغه چا چې عبادت ی کوئ۔ تاسو او نه تاسو به وکړی عبادت د هغه چا چې زه ی عبادت کوم۔ ستاسو خپل دین او زما خپل دین۔

أو الله تعالی فرمائی ۔ لو تزیلو لعذبنا الذین کفرو منهم عذابا ألیما ۔

ترجمه ۔ اګر که هغه خلق یو طرف ته شوی وے ۔ نو آفت به راوستے وے ۔ مونږ په منکرینو د عذاب دردناک ۔

۳) ۔ حق به خامخا پوره شی ۔ أو حق ټکړی ټکړی کیدے نشی ۔ اګر که هغه خلق حق پوره أومنی نو کامیاب به شی ۔ نو بیا د صبر نه بله لاره نشته ۔ أو فتنی أو کفر به شرعی طریقی سره أو د الله تعالی مقرر کرده قانون په ذریعی ختم شی ۔ الله تعالی فرمائی ۔

و قاتلوهم حتی لا تکون فتنة و یکون الدین کله لله ۔

ترجمه ۔ أو هغوی سره جنګ أوکړی ۔ تر هغه پوری چې فساد أو فتنه پاتی نه شی ۔ أو حکم ټول د الله تعالی پاتی شی ۔

د لاری سختی

أو د أمه مسلمه د پاره د عمل لاره

د مؤمنانو نه علاوه په مصیبت باندی یو جماعت هم صبر نه شی کولے ۔ أو د ملا محمد عمر حفظه الله د عربو مجاهدینو کافرانو ته نه حواله کول ۔ أو دا اعلان کول ۔ چی که تول افغان قتل شی ۔ نو بیا به هم عربان ورله نه حواله کوؤ ۔ أو دا هغه نظریه ده ۔ چی د مؤمنانو أو د آخری زمانی د نا أشنا خلقو به وی ۔ أو د الله تعالی د طرف نه به هغوی ته بدله ملاؤ شی ۔ دغسی د طائفی قوم په طائف کښی نبی اکرمﷺ په کانړو ویشتل ۔ دا هم زمونږ د پاره یو نمونه ده ۔

امام مبارک پوریؒ لیکی ۔ چی د أبو طالب د نبی اکرمﷺ سره د وینی رشته وه ۔ أو هغه د نبی اکرمﷺ د حفاظت ذمه هم أخستی وه ۔ لیکن د هغی هم څه حد وو ۔ أو هغه محدود حفاظت وو ۔ څنگه چی د قریشو د خبرو په وجه أبو طالب نبی اکرمﷺ ته أو وئیل ۔ چی په خپل مؤقف کښی نرمی اختیار کړی ۔ أو د دی په مقابله کښی نجاشی

بادشاه چې د نبي اکرمﷺ رشته دار نه وو ۔ حالانکه هغه مسلمانانو ته د هر قسم قرباني ورکولو ته تیار وو ۔ نو دا هغه اسلامي أو ایماني ورورولي ده ۔ أو که د مدینې د خلقو نبي اکرمﷺ سره ایماني رشته نه وے ۔ نو هغوی به مدینې ته هجرت نه کولو ۔ څنګه چې امام مبارک پوري ابن هشام نه روایت کوي ۔ چې انصارو نبي اکرمﷺ ته أو وئیل ۔ چې زمونږ خو یهودیانو سره معاهدې دي ۔ أو مونږ ستاسو په وجه هغه ماتونکي یو ۔ هسې نه چې اسلام غالب شي ۔ أو ته بیا خپل وطن (مکې) ته لاړ شې ۔ أو مونږ یوا ځې پاتې شو ۔ نو نبي اکرمﷺ وفرمائیل ۔ چې نه زه به هم تاسو سره یم ۔ أو تاسو سره به په هر غم أو خوشحالۍ کښې شریک یم ۔ أو څنګه چې د بیعت په وخت عباس ابن عبادةؓ انصاري وفرمائیل ۔ چې اے د مدینې خلقو تاسو ته پته ده ۔ چې تاسو محمدﷺ سره په څۀ بیعت کوئ ۔ دې بیعت سره به ستاسو ځانونه أو مالونه تباه شي ۔ أو ستاسو سرداران به قتل کړے شي ۔ نو که تاسو په دې صبر کولے شئ ۔ أو وعده پوره کولے شئ ۔ نو ستاسو د پاره کامیابي أو جنت دے ۔ أو که تاسو بیا

وعـده ماته کړه ـ نو دا ستاسو د پاره د دنیا أو آخرت شرمندگی ده ـ أو د دی مصیبتونو په بدلـه کښـې د مدینـې خلقو د کامیابۍ أو جنت حاصلولو د پاره نبی اکرمﷺ سره بیعت وکړو ـ أو دغسې الفاظ د بیعت نه مخکښې اسعد ابن ضراره هم وئیلی وو ـ

أو حقیقت دا دے ـ چې انصارو د عربو تورو أو سرو مشـرکینو ، مرتدینو أو د فارس أو روم د کافرانو سره جنگونه وکړل ـ أو د هغوی مالونه تباه شو ـ أو د هغوی سرداران قتل شو ـ مگر کوم أخیستل خرڅول چې هغوی الله تعالی سره د جنت په بدله کښې کړی وه ـ په هغې قائم پاتې شو ـ

أو پوهه شۍ ـ چې د دی قربانو په بدله کښې د الله تعالی قیمت هم جنت دے ـ أو ډیر قیمتی شے دے ـ په دی فصل کښې ما دلاندی خبرو طرفته اشاره وکړه ـ چې خلاصه ئې دا ده ـ

۱) ـ د مؤمنانو پیژنگلو أو په هغوی راتلونکی آزمائشونه ـ

۲) ـ أو خلق صحابه کرام هم ناأشنا غیر مشهوره أو مجبوره وو ـ أو دا به په آخری زمانه کښې هم د مؤمنانو طریقه وی ـ

۳) ـ د توحید أو اسلام عقیده یوه مضبوطه قلعه ده ـ د دی أهمیت أو په دی عمل کول ـ
۴) ـ د حق دعوت ، جهاد أو دین أصولو طرفته راهنمائی ـ أو دعوت د مجاهدینو أو علماؤ فرض دی ـ چی هغوی ئی خپلو أنصارو أو نزدی خلقو ته أورسوی ـ
۵) ـ مونږ له پکار دی ـ چی د نبی اکرم ﷺ خپلو أنصارو سره څه معامله وه ـ هغه طریقه أو معامله مونږ خپلو انصارو سره هم اختیار کړو ـ أو مونږ هغوی ته د حق دعوت اورسوؤ ـ که مونږ مړهٔ شو ـ أو دی دنیا نه لاړو ـ نو د دعوت دا امانت به د دی ضرورت منندو ته اورسی ـ او ز مونږ نه بعد به هم د حق دعوت چلیږی ـ مونږ دی د مخکښی نه مړه ولی نه یو ـ أو د لا اله الا الله دا قیمتی دعوت به تر قیامته پوری جاری وی ـ

پنځم فصل

ناأشنا مؤمنانو ته

د الله د طرف نه زیری أو بدلی

دنیا کښې د ناأشنا مؤمنانو د پاره د ټولو نه لوی سعادت لا اله الا الله غندې د قیمتي امانت حفاظت أو آخرت کښې چې د دې کوم اجر دے ـ مونږ د هغې ذکر کوؤ ـ

د الله تعالی د طرف نه

د جنت خوشحالي أو مزې

امام نوویؒ د دې حدیث په تفسیر کښې لیکي ـ

قال النووی فی قوله ﷺ (بدأ الإسلام غریبًا و سیعود کما بدأ غریبًا فطوبی للغرباء وهو یأرز بین المسجدین کما تأرز الحیّة فی جحرها

ـ

ترجمه ـ چې د اسلام ابتداء په داسې حال کښې وشوه

- چې دا ناآشنا (نامانوس) وو - او د دې حفاظت به په آخرې وخت کښې هم ناآشنا خلق کوي - أو د دې ناآشنا خلقو د پاره خوشخبري ، د سترګو يخ والے ، د فخر نه ډک انعام ، عزت ، هميشه خير ، جنت أو د جنت باغونه دي - دا ټول مختلف اقوال د ابن عباسؓ،عکرمهؒ،ضحاکؒ،قتادهؒ ،ابراهيمؒ،ابن عجلانؒ وغيره وغيره مفسرينو نه نقل دي- او په دې حديث کښې هم احتمال لري-

امام أحمدؒ يو حديث نقل کړے دے - چې عبد الله ابن عمروؓ وفرمائيل - چې مونږ نبي اکرمﷺ سره وو - أو نمر راختلے وو - نو وي فرمائيل - چې د قيامت په روځ به الله تعالى داسې خلق راولي - چې د هغوي نور به د نمر غندې وي - نو ابوبکرؓ وفرمائيل - چې يا رسول اللهﷺ دا خلق به مونږه يو - وي فرمائيل چې نه حالانکه تاسو د پاره هم ډير لوي خير أو اجر دے - ليکن دا به هغه خلق وي - چې فقراء أو مهاجرين به وي - چې د ټولې زمکې د مختلفو ځايونو نه به راټول کړے شوي وي - أو وي فرمائيل خير دے ناآشنا خلقو د پاره ، خير دے ناآشنا خلقو د پاره ، خير دے ناآشنا خلقو د پاره - نو

مونږ أو وئیل ـ چې یا رسول الله ﷺ ناأشنا خلق به څوک وی ـ نو وی فرمائیل چې دا به صالح خلق وی ـ أو په بدکارو خلقو کښې به د هغوی تابعدار ډیر کم وی ـ أو د هغوی مخالفین به زیات وی ـ امام هرویؒ د دی خلقو تعبیر مهاجرینو سره کړے دے ـ

د ناأشنا خلقو د پاره

د نبی اکرم ﷺ مینه أو نزدیکت

صاحب فیض القدیر لیکی ـ چې أبوعبیدهؓ أو وئیل ـ چې یا رسول الله ﷺ مونږ تا باندی ایمان راوړو ـ أو تا سره یو ځائی مو جهاد وکړو ـ آیا مونږ نه به بهتر خلق وی ـ نو وی فرمائیل ـ چې آؤ ـ هغوی به داسی خلق وی ـ چې تاسو نه بعد به وی ـ هغوی به زه لیدلے نه یم ـ أو بیا هم په ما ایمان راوړی ـ

ابن حجر فتح الباری کښې لیکی ـ(دا حدیث امام احمدؒ ،دارمیؒ،طبرانیؒ هم لږ تفسیر سره نقل کړے دے ـ او امام حاکمؒ ورته صحیح وئیلی دی) چې د دی وجه دا ده ـ چې په أوله زمانه کښې هم د کفارو غلبه وه ـ أو صحابه کرامؓ په

مصیبتونو صبر وکړو ۔ أو دین ئې مضبوط نیولے وو ۔ أو په آخره زمانه کښې هم چې کله فتنې أو گناهونه زیات شي ۔ نو دغه خلقو به د دین رسۍ مضبوطه نیولې وي ۔ أو د اطاعت أو فرمانبردارۍ په وجه به خپل عملونه پاک أو خالص ساتي ۔

د رښتیا خوبونو په ذریعه

ناأشنا مؤمنانو باندې د الله تعالی رحم وکرم

ابن حجرؒ لیکي ۔ چې ابن ابی جمره وئیلي دي ۔ چې آخرې زمانه کښې به د مؤمن خوب رښتیا وي ۔ أو په دې کښې به د څه دروغو گنجائش نه وي ۔ نو د دې وجه دا ده ۔ چه هغوي به داسې خوب ویني ۔ چې په مکمل طور به واضح وي ۔ أو په هغې کښې به د څه تعبیر ضرورت نه وي ۔ أو دا به په ناأشنا مسلمانانو د الله تعالی نعمت أو کرم وي ۔ څنگه چې د نبي اکرمﷺ ارشاد دے ۔ بدأ الاسلام غریبا و سیعود غریبا ۔ نو په آخره زمانه کښې به ناأشناؤ مؤمنانو ته تسلي د پاره په رښتیا خوبونو د هغوي عزت أو تکریم کیږي ۔

تا أشنا مؤمنانو ته زما نصیحت

مونږ د نبی اکرمﷺ أو صحابه کرامؓ د سیرت په رنړا کښې مجاهدینو ته څه اصول لیکو ۔

۱) ۔ خدائے د پاره د معاهدو أو مذاکراتو نه ځان وساتئ ۔ أو د دښمن د مکر ، فریب أو چل ول نه ځان بچ کړئ ۔ أو نرمی مه اختیاروئ ۔

۲) ۔ أو خدائے د پاره د کافرانو سره مینه أو نزدیکت پریږدئ ۔ څنګه چې انصارو د یهودیانو سره مقاطع کړی وه ۔ ځکه چې د طاغوت أو کفر په طاقتونو د سوری لاندی جهاد کول ۔ خپل عمل ضائع کول ۔ أو د خپلو مجاهدینو ورونړو د وینو سره غداری ده ۔ نو خدائے د پاره د مرتدو حکمرانانو أو د هغوی لاندی خفیه ایجنسئ چې دی ۔ أو قوم پرسته حکمرانانو سره په پوره توګه د براء ت اعلان وکړئ ۔ که د الله تعالی په مدد أو نصرت کښې زیات وخت ولی ونه لګی ۔ أو ظاهره خبره ده ۔ چې د طاغوت أو کفری طاقت لاندی ۔ جهاد غیر شرعی جهاد دے ۔ أو دا به ستاسو قوت أو زور ختم کړی

ـ أو د خلقو یقین أو اعتماد به تاسو نه لری شی ـ أو دښمن دی نه فائده أخستو سره تاسو د پاره نور قوت تیاری وکړی ـ
۳) ـ أو خدائے د پاره جمهوریت أو انتخابات دغسی کفری لاری پریږدی ـ ځکه چی ذریعه أو مقصد دواړه به دی شرعی وی ـ أو خدائے د پاره د جمهوریت أو سیاست نظریه پریږدی ـ
۴) ـ أو قوم پرستنه خیالونه هم پریږدی ـ که په مدد أو فتح کښې زیات وخت ولګی ـ چی د شریعت أو دین مطابق وی ـ نه چی د زمکی د قانون مطابق أو جهاد خو یو شرعی فریضه ده ـ چی مونږ ته متوجی ده ـ أو د هر یو کس ذمه داری ده ـ الله تعالی فرمائی ـ

فقاتل فی سبیل الله لا تکلف الا نفسك و حرض المؤمنین عسی الله أن یکف باس الذین کفروا و الله أشد بأسا و أشد تنکیلا ـ

ترجمه ـ نو وجنګیږی ـ د الله په لاره کښې ـ ته ذمه دار نه ئی مګر د خپل ځان أو تاکید وکړه ـ مسلمانانو باندی چی نزدی ده ـ چی بند کړی الله تعالی جنګ د کافرانو ـ أو الله تعالی ډیر سخت دے ـ په جنګ کښې أو ډیر سخت دے ـ په سزا ورکولو کښې ـ

۵) ۔ أو خدائے د پاره تکبر مه کوئ ۔ ځکه چې ټول فضیلت أو بزرګی الله لره ده ۔ الله تعالی فرمائی ۔ فلا تزکو أنفسکم هو أعلم بمن اتقی ۔

ترجمه ۔ نو خپلی خوبیانی مه بیانوئ ۔ هغه خۀ پوهیږی په هغه کسانو چې بچ شو ۔

٦) ۔ أو صبر کوی ۔ ځکه چې دا د مجاهد توښه ده ۔ أو دښمن زمونږ په کومه علاقه حمله وکړی ۔ نو هغه به یقینا چې د هغی مکمل کنټرول أو حفاظت نه شی کولے ۔ أو مجاهدین به د دښمن په مرو کښې أزغی منډی ۔ الله تعالی فرمائی ۔

و کأین من نبی قاتل معه ربیون کثیر فما و هنوا لما أصابهم فی سبیل الله و ما ضعفو و ما استکانو و الله یحب الصابرین ۔

ترجمه ۔ أو ډیر نبیان دی ۔ چې هغوی سره یو ځائے جنګیدلی دی ۔ د خدائے غوښتونکی أو نه ئې بائیللی ۔ د څه تکلیف رسیدو سره ۔ د الله تعالی په لاره کښې ۔ أو نه سست شوی ۔ أو نه روستو شوی ۔ أو الله تعالی خوښوی ثابت قدمه أو سیدونکښې ۔

۷) ۔ أو خدائے د پاره قوم پرستی أو تعصب پریږدئ ۔ ځکه چې

د عـراق فـلسطين ، بوسنيا ، صوماليه ، افغانستان ، چيچنيا ، الـجـزائر ، فلپائن أو د خليج بلكه د ټولو مسلمانانو أو مسلمو مـلـكـونـو مسـئـلـه د يـو دين اسلام أو د يو أمت مسئـله ده ـ الله‌تعالي فرمائي ـ ان هذه امتكم امة واحده و أنا ربكم فاعبدون ـ

تـرجمه ـ دا خلق دي ـ ستاسو د دين ټول په يو دين ـ أو زه يم ستاسو رب نو زما بندگي وكړئ ـ

٨) ـ أو د ناپـوهه أو علماء سوء نه ځان وساتئ ـ چې تاسو ته د طاغـوت مـطابـق فتـوي دركـوي ـ أو روشن خيالي په شرعي رنگ كښې پيـش كـوي ـ هغـوي سره دوستي كوي ـ چې د هغـوي خـرابـو أو غـلـطـو كـارونـو تـه ښه وائي ـ أو خلقو تـه دهـوكې وركوي ـ أو دين ئې خرابوي ـ أو هغه علم پټوي چې الله تـعـالـي هغـوي تـه وركـړے دے ـ د دنيـاوي غـرضـونو أو مـقـصـدونـو د پاره مسلمانان أو د هغوي علاقې صليبيانو أو يهـوديـانـو تـه حـوالـه كـول ـ غواړي ـ أو دا د شيطان كار دے ـ ځنگه هغه أو وئيل ـ چې (أنا خير منه) چې زه د آدم نه بهتر يم ـ أو د هغه يريدونكو أو بزدله خلقو نه هم ځان وساتئ ـ چې د جهاد پـه فرضيت كښې شكوک و شبهات خوروي ـ أو دلائل

الشرعیه کښې د دروغو استعمال کوی ۔ أو د مسلمانانو د محاصرې په وخت کښې هم څه نه وائی ۔ خپله هم غلی ناست وی ۔ أو نورو ته هم د غلی کیناستو تلقین کوی ۔

۹) ۔ أو ځان پوهه کړی ۔ چې ستاسو دوستی به صرف د الله تعالی د هغه د رسولﷺ أو د مؤمنانو د پاره وی ۔ أو ستاسو دښمن شیطان أو د هغه دوستان دی ۔ چې هغوی په کوم صورت کښې هم وی ۔ که یهود و نصاری ، کمیونسټ یا شیعه وی ۔ چې دا وائی چې مونږ سره ستاسو د قرآن نه علاوه بل قرآن شته ۔ أو مونږ سره داسې أحادیث دی ۔ چې ابوبکرؓ ، عمرؓ ، عثمانؓ ، علیؓ ، عائشهؓ ، أبو هریرهؓ أو نورو صحابه کرامؓ نه دی نقل کړی ۔ نو کوم خلق چې د قرآن أو حدیث نه منکر وی ۔ أو کوم چې دی صحابه کرامؓ ته کافر وائی ۔ هغوی مسلمانان نشی کیدلی ۔ هغوی کافران أو مرتدین دی ۔ که هغوی عالمان دی یا جاهلان دی ۔ ځکه چې د یو مسلمان د پاره دا نه ښائی ۔ چې هغه د شهادت کلمه وائی ۔ أو د هغه عقیده دا وی ۔ نو ایے ناأشنا خلقو د الله تعالی په حکمونو أو حقه لاره روان پاتی شی ۔ نو فاتحان به جوړ شی.

ـ الله تعالی فرمائی ـ

یا أیها الذین آمنو ان تنصرو اللّٰه ینصرکم و یثبت أقدامکم ، و الذین کفروا فتعسا لهم و أضل أعمالهم ـ

ترجمه ـ اے مسلمانانو اګر که تاسو مدد وکړۍ ـ د الله تعالی نو هغه به ستاسو مدد وکړی ـ أو مضبوطی به کړی خپی ستاسو ـ أو هغه کسان چی منکر شو ـ نو اوغورزیدل په مخ ـ أو ضائع کړے شو د هغوی شوی کارونه ـ

و اللّٰه غالب علی امره و لکن اکثر الناس لا یعلمون

فهرست

۱ ابتدائيه ۱

۲ په راتلونکښو ځوکښو کښې مونږ پدې رنړا أچوو ۴

۳ مشابهت په منځ د پخوانيو أو أوسينو غرباؤ کښې أو د هغوی د ارادی لوئی والی ۵

۴ دا هغه ډله ده چې غالبه ، نه ختميدونکښې أو جهاد کونکښې ده ۷

۵ د دوی د مضبوطو عزمونو أو ربښتنې نفسونو أو پوره کيدنکښو لوزونو بيان ۹

۶ د تېرو زمانو جاهلیتونه د حق پرستو مقابله کښې يو د بل سره تړاؤ لري ۱۴

۷ جاهلیت د قرآن په رڼړا کښې ۱۷

۸ ظن الجاهليه ۲۰

۹ تبرج الجاهليه

۱۰ حمية الجاهلية

۱۱ تېول غيــر مشهـوره خـلق بـه د حق د لارې پـه مصيبتونو أو آزمائشونو کښې يو شان وي

۱۲ پـه مـعـاشـره کښـې بـه نا أشنا خلق أو مؤمنان ملامت أو وطن نه په ويستو مجبور شي

۱۳ يهـود و نـصـاري أو کـافران به د دې مسلمانانو تعاقب کوي

۱۴ د يهـود و نـصاراؤ أو مرتدينو د لاسه د مؤمنانو مجاهدينو خرڅيدل أو د هغوی قتل أو قيد

۱۵ د مؤمنانو محاصره أو اقتصادي پابندي.

وغيره وغيره

۱۶ امتحان أو آزمائش د الله تعالی له طرفه په مسلمانانو یو لازمی قانون دے ۔ أو دا د دی خبری دلیل دے ۔ چی دوی په حقه لاره ځی ۔ أو د دی لاری د سختیو أو تکلیفونو بیان

۱۷ د لاری سختی أو د أمه مسلمه د پاره د عمل لاره

۱۸ ناأشنا مؤمنانو ته د الله د طرف نه زیری أو بدلی

۱۹ د الله تعالی د طرف نه د جنت خوشحالی أو مزی

۲۰ د ناأشنا خلقو د پاره د نبی اکرمﷺ مینه أو نزدیکت

۲۱ د ربښتیا خوبونو په ذریعه ناأشنا مؤمنانو باندی د الله تعالی رحم و کرم

۲۲ ناأشنا مؤمنانو ته زما نصیحت

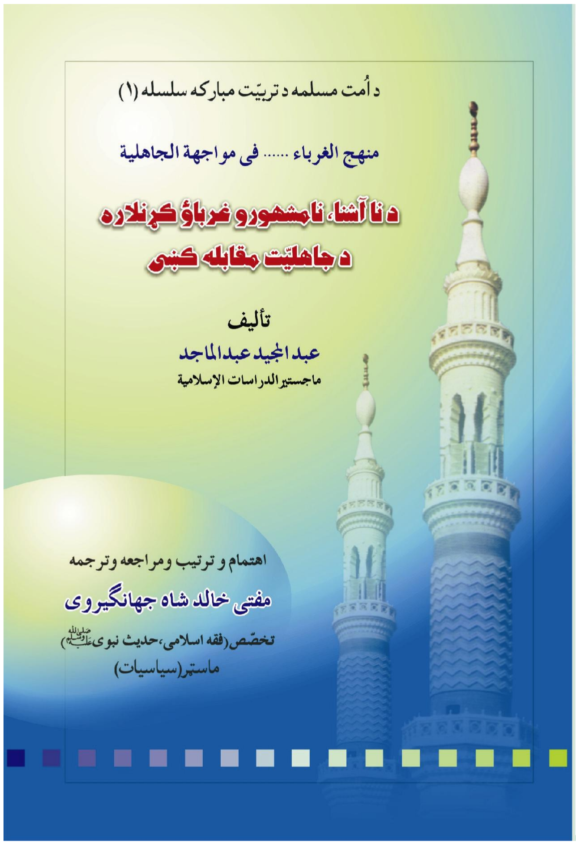

د امت مسلمه د تربيت مبارکه سلسله (۱)

د فتنو په درياب کښې ډوبيدونکی شخصيات ۔ او د بدکردارو علماؤ رويّه ۔ چې د عيسايانو او يهوديانو سره مرسته کوی ۔ او د شيطان د منصوبو تکميل کوی ۔ مونږ وغوښته چې د امت مسلمه د تربيت له پاره يوه مبارکه سلسله روانه کړو ۔ چې په توره شپه کښې يوه رنړا وګرځی ۔ نو دا کتاب ۔ (د ناأشنا ۔ نامشهورو غرباؤ کړنلاره د جاهليت مقابله کښې) به د منهج الهی يو حفاظت وګرځی ۔ او حال دا دے ۔ چې فتنو او د وخت طوالت حق دوړه مند کړے دے ۔ په دی کتاب کښې مونږ خپلی او د خپلو ملګرو هغه تجربی درج کړی دی ۔ چې په مصيبتونو او امتحاناتو کښې مونږ حاصلی کړی دی ۔ د الله تعالی نه دعا ده ۔ چې حق غالب کړی ۔ او باطل برباد کړی ۔ او زمونږ غلطی معاف کړی ۔ او مونږ له د دی نه فائده نصيب کړی ۔ او الله تعالی په دی خۀ قادر دے ۔

مؤلف